

TOLERANTNOST ISLAMA

سماحة الإسلام باللغة البوسنوية

Abd Ar-Rahman bin Abd Al-Kerim Aš-Šiḥa

د. عبد الرحمن بن عبد الكريم الشيحة

Prijevod:

EUROPEAN ISLAMIC RESEARCH CENTER (EIRC)

المركز الأوروبي للدراسات الإسلامية

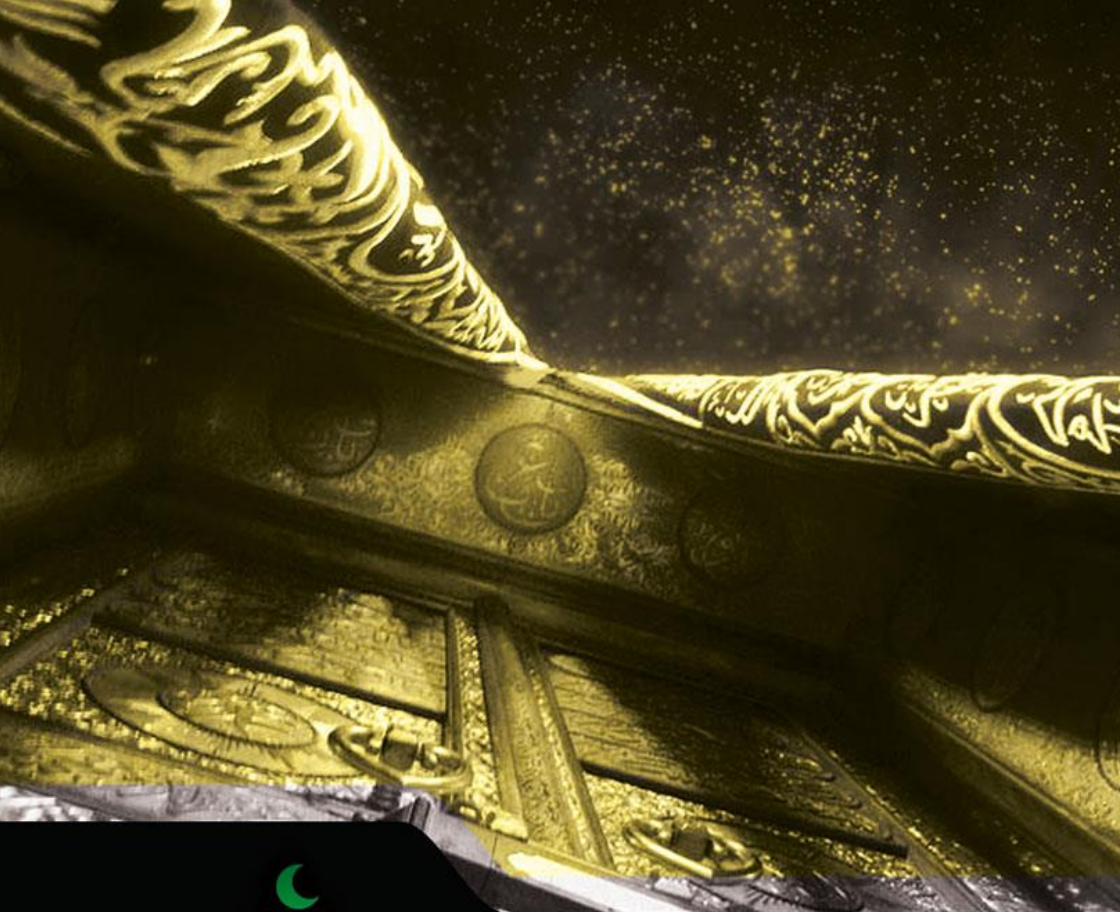
& Mustafa Gološ

Revizija:

Faris Dautović

WWW.ISLAMLAND.COM

ISLAM LAND

GROW GOODNESS BY YOUR HAND

EXPLORE ISLAM IN ALL LANGUAGES

WWW.ISLAMLAND.COM

TOLERANTNOST ISLAMA

U IME ALLAHA, MILOSTIVOG, SAMILOSNOG

Sva hvala i zahvala pripadaju Allahu, neka je salevat i selam na našeg vjerovjesnika Muhammeda, njegovu porodicu i ashabe.

U vrijeme kada se islam uveliko optužuje za terorizam i pripisuje mu se ono što zapravo nije od njega s ciljem da bi se bježalo od njega – sve to je još više prouzrokovalo prihvatanje islama i u medijima su se pojavile optužbe i nejasnoće koje nemaju osnove niti činjeničnih dokaza, već su to samo neka lična tumačenja usmjerena protiv islama i njegovih sljedbenika. Direktor islamskog kulturno-naučnog centra u Braunšvajgu (Njemačka) Muhammed Sejfuldin je zatražio od mene da napišem jednu sažetu risalu (knjigu) koja pojašnjava tolerantnost islama, i nakon Allaha njemu pripadaju zasluge što je ova knjiga objavljena. Puno me je začudila ova pojava (optužbi na račun islama), naročito u Njemačkoj, jer, otvoreno moram reći da su njemci dobar narod i što ih više upoznajem ta njihova (dobrota se povećava). Ovakav stav prema njemačkom narodu umnogome potiče otkako sam imao priliku da radim sa velikim brojem njemaca koji dolaze u moj grad radi posla ili trgovine. Ovo lijepo mišljenje o njima se odnosi također i na njihovu vladu, jer dobar narod ne može izabrati osim dobre vođe. Također, zbog korektnog stava njemačke vlade prema mnogim događajima na međunarodnoj sceni čestitam njemačkom narodu na ovakvoj vladi, a i njemačkoj vladi čestitam na ovakvom narodu. Govorim lično, u svoje ime, volim Njemačku i želim joj svako dobro, prosperitet i napredak. Želim da ih uvjerim da islam svima želi ljubav, naklonost, mir i spas. Ovo je ono sa čime će se upoznati čitajući ovu knjigu. Očekujem, kako od njihove vlade tako i od naroda, da ozbiljno razmisle o podršci ispravnom islamu i činjenju svega onoga što će

omogućiti da islam bude dostupan ljudima. Ovo je ono što očekujem od njih shodno lijepom mišljenju o njima, jer će ovim dobročinstvom riješiti i popraviti mnoge probleme sa kojima se susreće savremena civilizacija kao što su narkomanija i drugi poroci, neposlušnost i dezintegracija zatvorenika itd. Oporaviće svoju ekonomiju izgradnjom sistema koji ne zna za finansijski kolaps i destruktivne ekonomske promjene s kojima se danas svijet suočava. Dovoljan dokaz tome je poziv velikog broja država na izgradnju i uspostavljanje islamskog ekonomskog sistema, a s političkog aspekta gledano pridobiće simpatije i naklonost muslimana, kojih ima 1,57 milijardi, što čini četvrtinu svjetske populacije, i Njemačka će time postići veoma dobre i korisne saveze sa 90% islamskih zemalja. Mi ne poričemo da u Njemačkoj ima muslimana koji svojim pogrešnim prakticiranjem škode islamu namjerno ili nenamjerno, ali je pravedno i korektno konstatovati da islam nema ništa sa pogrešnim interpretiranjem islamske vjere od strane nekih njegovih sljedbenika koji se razilaze i odudaraju od ispravnog islama. Na kraju, Njemačka i njen narod su mi zaista dragi, a dokaz tome je moja velika saradnja i brz odgovor na zahtjev šejha Muhammeda Sejfud-dina. Čestitam Njemačkoj što ima jednog ovakvog čovjeka kakav je šejh Muhammed Sejfud-din, koji je umjeren u svom misionarstvu, iskren u svojim idejama i pravcu koji slijedi, jasan i otvoren u svojim ciljevima, lojalan svojoj zemlji i njenim stanovnicima. Mi ga takvim smatramo, a Allah nad svim bdi i račune svodi.

U IME ALLAHA, MILOSTIVOG, SAMILOSNOG

Sva hvala i zahvala pripadaju Allahu, neka je salevat i selam na našeg vjerovjesnika Muhammeda, njegovu porodicu i ashabe.

Neki od uzroka koji su pomogli širenje islama i njegovo prihvatanje od strane nemuslimana je to što je lahko shvatiti njegova učenja, tolerantnost islama u međuljudskim odnosima, kao i to što se ne suprotstavlja i ne sukobljava sa zdravom fitrom (prirodom) sa kojom je Allah stvorio ljude. Štaviše, islam jasno i otvoreno poziva da se toj zdravoj prirodi udovolji i da joj se ne suprotstavlja kako je to pojasnio Uzvišeni Allah u Svom govoru: **“Ti upravi lice svoje vjeri, kao pravi vjernik, vjeri, djelu Allahovu, prema kojoj je On ljude načinio – ne treba se mijenjati Allahova vjera, jer to je prava vjera, ali većina ljudi to ne zna”** . (Ar-Rum 30)

Možda ćemo to najbolje pojasniti na primjeru seksualnog nagona prema kojem islam nema nikakvu averziju, niti ga zabranjuje, već ga pospješuje i naređuje da mu se što prije udovolji, pa kaže Allah Uzvišeni: **“Udavajte neudate i ženite neoženjene, i čestite robove i robinje svoje; ako su siromašni, Allah će im iz obilja Svoga dati. Allah je neizmjereno dobar i sve zna.”** (An-Nur 32)

I Allahov Poslanik, a.s., podstiče na udovoljenje seksualnom nagonu, pa kaže: **“O skupino mladića, ko od vas ima mogućnosti da se ženi neka se ženi, jer je to garancija za čuvanje pogleda (obaranje pogleda – negledanje u ono što je haram) i stidnih mjesta (čuvanje od bluda), a ko ne može neka posti, jer mu je to zaštita (zaštita od činjenja i upadanja u blud)”**. (Buhari)

Međutim, islam nije dozvolio da se seksualnom nagonu udovoljava bez uslova i kontrole, već je uredio i objasnio ispravan put i zdrav način kako mu udovoljiti, pa je propisao brak koji je predviđen za to. Brakom se postiže smiraj kojem svako od nas teži, ljubav na kojoj

opstaje bračna zajednica, a sve to daje potomstvo koje smiruje i uspokoji supružnike na jedan legalan način u okviru svete veze kako to pojašnjava Uzvišeni Allah u Svom govoru: **“I jedan od dokaza Njegovih je to što za vas, od vrste vaše, stvara žene da se uz njih smirite, i što između vas uspostavlja ljubav i samilost; to su, zaista, pouke za ljude koji razmišljaju”.** (Ar-Rum 21)

Svaki drugi način udovoljenja ovom nagonu Allah je učinio zabranjenim i upozorio je na njega jer izaziva pojavu i širenje bolesti, prekidanje potomstva, rađanje djece iz bluda, nestabilnog i nemirnog duševnog stanja, ogorčenih na čitavo društvo. Kaže Allah Uzvišeni: **“I što dalje od bluda, jer to je razvrat, kako je to ružan put!”** (Al-Isra’ 32)

Važno je napomenuti da u slučaju netrpeljivosti među supružnicima islam dozvoljava i propisuje razvod braka u skladu sa uslovima i pravilima koja štite prava oba supružnika i vodi računa o njihovim osjećanjima, jer je cilj islama formiranje srećne porodice koja je osnov uspješnog društva u kojem će svaki pojedinac moći slobodno i lagodno da upražnjava svoju vjeru i dunjalučke poslove i tako postane aktivan i produktivan. Ovako je i sa svim ostalim segmentima ljudske prirode, pa je propisano olakšavanje i fleksibilnost kako se ljudska duša ne bi opteretila onim što ne može podnijeti, bilo da se radi o riječima ili djelima. U tom smislu posljednja vjera, islam, je ta sa kojom je Allah, neka je slavljen On, zadovoljan da bude vjera svim svjetovima. Onaj ko je prihvati uspjeće i biće sretan na ovome svijetu, njegova duša će biti rasterećena, a srce smireno. Takvu smirenost ne može osjetiti osim onaj ko živi u slasti imana (vjerovanja), a očekuje ga i sreća na budućem svijetu uz Allahovu dozvolu, u Džennetu koji je prostran koliko nebesa i zemlja, a pripremljen je za bogobožasne. Onaj kome je Allah iz Svoje mudrosti i pravde zabranio islam, živjeće teškim i mučnim životom na ovome svijetu, pa čak iako svojom vanjštinom

pokazuje da je sretan, a ono što ga čeka na budućem svijetu je još gore i vječno je. Allaha molimo za oprost i spas. Čovjek je nesavršen i manjkav pa je zbog te njegove karakteristike islam najjednostavnija i najlakša vjera, a posebno u segmentu Allahovih propisa koji su zasnovani na praštanju i toleranciji. Ta tolerancija i praštanje obuhvataju i važe za sve propise osim u jednom slučaju, a to je pravo obožavanja i robovanja, gdje Allah nije zadovoljan da Mu se pripisuje sudrug ni na koji način, kao što je pojasnio Uzvišeni u svom govoru: **“Allah neće oprostiti da Mu se neko drugi smatra ravnim, a oprostiće manje grijehove od toga kome On hoće”.**

Islam je muslimanu dao izlaz iz svake greške ili grijeha kojeg je počinio, obraćajući se njegovom razumu i liječeći njegovu zbunjenu psihu i to tako što su vrata pokajanja otvorena pred njim, kako bi ostavio grijeh, a kajanje zbog tog grijeha je učinio otkupom za njega. Allah je najvelikodušniji i najplemenitiji pa pored oprosta onome ko ostavi grijeh slijedi i nagrada od Allaha budući da je on taj grijeh ostavio iz straha prema Allahu i nadajući se Njegovoj nagradi. Ima li većeg dobročinstva od ovoga!? Kaže Uzvišeni: **“Reci: "O robovi moji koji ste se prema sebi ogriježili, ne gubite nadu u Allahovu milost! Allah će, sigurno, sve grijehove oprostiti”.** (Az-Zumar 53)

Islam je učinio tevbu (pokajanje) laskom svakom čovjeku pa u njoj nema ničega što je teško i naporno. Kaže Allah Uzvišeni: **“Onaj ko kakvo zlo učini ili se prema sebi ogriješi pa poslije zamoli Allaha da mu oprost – naći će da Allah prašta i da je milostiv”.** (An-Nisa’ 110)

Također kaže Uzvišeni: **“On prima pokajanje od robova Svojih i prašta hrdave postupke i zna šta radite”.** (Aš-Šura 25)

Islam čuva ljudski život i kad se grijesi i nepokornost ponavljaju, jer je oprost vezan za pokajanje koliko god se grijesi ponavljali, kao što

je to pojasnio Allahov poslanik a.s. u svom hadisu: **“Šejtan kaže: – Gospodaru, tako mi Tvoje veličine, neću prestati da zavodim Tvoje robove sa pravoga puta sve dok su im duše u njihovim tijelima. Pa je Gospodar (Allah) rekao: - Tako mi Moje veličine i uzvišenosti, Ja neću prestati da im praštam sve dok me budu molili za oprost.”** (Bilježi ga Ahmed, a šejh Albani ga je ocijenio vjerodostojnim u djelu **“As-Sahihah 104**)

Također, islam je propisao oprost za svaki grijeh kojeg čovjek počini pod prisilom, greškom, ili iz zaborava, ako bude nehотиčno i ako ne bude ustrajao na njemu. Kaže Allahov poslanik a.s.: **“Doista će Allah mom ummetu preći (u drugom rivajetu – oprostiti mom ummetu) preko grešaka i onoga što su iz zaborava ili prisile učinili.”** (Bilježi ga Ibn Madže, a šejh Albani ga je ocijenio vjerodostojnim u Sahihu, Al-Miškat 6284, El-Irva’ 82)

Vrata oprosta u islamu su otvorena u svako vrijeme i u svakom stanju, do posljednjeg trenutka života Ademovih sinova, bez ograničenja vremenom i mjestom. Kaže Allah Uzvišeni: **“Allah prima pokajanje samo od onih koji učine kakvo hrdavo djelo samo iz lahkomislenosti, i koji se ubrzo pokaju; njima će Allah oprostiti. – A Allah sve zna i mudar je. Uzaludno je kajanje onih koji čine hrdava djela, a koji, kad se nekom od njih približi smrt, govore: "Sad se zaista kajem!", a i onima koji umru kao nevjernici. Njima smo bolnu patnju pripremili.”** (An-Nisa’ 17-18)

Allahov poslanik a.s. kaže: **“Allah prima pokajanje svoga roba sve dok mu duša ne dođe do grkljana”.** (Bilježe ga Ahmed, Ibn Hibban, Tirmizi, Ibn Madže, a šejh Albani ga je ocijenio vjerodostojnim u **“Sahihul-džami’ 1902”**)

U islamu nema očajanja i gubljenja nade u Allahovu milost, jer je islam zatvorio vrata takvom stanju i pojasnio da je gubljenje nade u

Allahovu milost od djela nevjernika, pa kaže Uzvišeni: **“I ne gubite nadu u milost Allahovu; samo nevjernici gube nadu u Allahovu milost.” (Jusuf 87)**

Ovo zato što se oprost zaslužuje Allahovom dobrotom uz pokajanje i traženje oprosta kako je pojasnio Allahov poslanik, a.s., u hadisu: **“Tako mi Onoga u Čijoj je ruci moja duša, kada vi ne biste grijeshili, Allah bi vas zamijenio s narodom koji bi grijeshio i molio Allaha za oprost pa bi im On praštao.” (Muslim)**

U islamu su otvorena vrata nade, a ostavljanje grijeha i pokajanje zbog njega je ono što Allah voli, zadovoljan je time i raduje se zbog toga. Ovo je ono što podstiče čovjeka da požuri sa pokajanjem, pa kaže Allahov poslanik a.s.: **“Allah se više obraduje tevbi Svoga roba, koji se pokaje, prije nego što bi to učinio neko od vas kada bi putovao na devu kroz pustinju i ona mu pobjegne, a na njoj mu sva hrana i voda, pa je dugo tražio i, izgubivši nadu da će je pronaći, legao u hlad jednoga drveta da se odmori, i u takvom stanju očaja, odjedanput, ugledao svoju devu u neposrednoj blizini njegovoj kako mirno stoji, te odmah skočio i uhvatio je za povodac, i od silne radosti, uzviknuo: "Bože moj, Ti si moj rob, a ja sam Tvoj gospodar!", pogrešno se izrazivši od silne radosti.” (Muslim)**

Čitanjem ove knjižice biće ti u potpunosti jasno i spoznaćeš mnoge dimenzije tolerantnosti i fleksibilnosti s kojom islam pristupa u svim segmentima života, bilo da se radi o pojedincu ili društvu, vjerskim ili ovosvjetskim stvarima.

Zato izdvoj dio svog vremena za proučavanje i upoznavanje islama, a nikako ne sudi o njemu na osnovu postupaka onih muslimana koji su neznalice, pa ako budeš iz ubjeđenja zadovoljan njime Allah će te njemu približiti, a informacije do kojih dođeš će biti naučne i spoznajne i predstava o islamu će ti biti tačna i jasna, daleko od iskrivljenja i falširanja činjenica čemu pribjegavaju neprijatelji

islama. I znaj da sve ono što se kosi sa zdravom prirodom i razumom nije od islama. Zaista je čudno da ljudi idu desno i lijevo tražeći vjeru u kojoj će ostvariti i postići sreću, prihvataju vjere koje zdrav razum, priroda i srce odbijaju, a odbijaju istinsku i pravu vjeru. Uzrok tome je šejtan koji ljudim želi zabludu i nered pa ih odvraća od ispravne vjere za koju zna da ako bi je ljudi prihvatili postigli bi sreću na oba svijeta. Ovo je ono što je šejtan obećao da će činiti kada je istjeran i prognan iz Dženneta. Rekao je Allah Uzvišeni navodeći šejtanove riječi: **“E tako mi dostojanstva Tvoga” – reče – “sigurno ću ih sve na stranputicu navesti, osim Tvojih među njima robova iskrenih!”** (Sad 82-83)

Treba znati da je ulazak u islam Allahova blagodati i uputa koju On daje onome kome hoće od svojih robova, pa ima li neko da bolje od Allaha zna iskrenost nijjeta (namjere) i želje za spoznajom istine i njenim slijeđenjem!? Onome ko je iskren u traženju istine Allah olakša put i način da dođe do nje, pa nastoj da budeš od takvih. Kaže Allah Uzvišeni: **“Oni ti prebacuju što su primili islam. Reci: “Ne prebacujte mi što ste islam primili; naprotiv, Allah je vama milost podario time što vas je u pravu vjeru uputio, ako iskreno govorite.”** (Al-Hudžurat 17)

WWW.ISLAMLAND.COM

info@islamland.com

ALLAHU JE PRAVA VJERA JEDINO ISLAM

Islam je vjera sa kojom je Allah poslao sve vjerovjesnike počev od Adema a.s. To je vjera s kojom je Allah zadovoljan da bude vjera svim svjetovima, džinnima i ljudima, jer Allahova je Zemlja i sve što je na njoj. Kaže Uzvišeni: **“Allahu je prava vjera jedino islam.”**
(Alu Imran 19)

Islam je došao s pozivom u monoteizam – vjerovanje u Allahovu jednoću, iskreno obožavanje samo Allaha bez da Mu se širk čini. To je poziv svih vjerovjesnika i poslanika. Kaže Uzvišeni Allah: **“On vam propisuje u vjeri isto ono što je propisao Nuhu i ono što objavljujemo tebi, i ono što smo naredili Ibrahimu i Musau i Isau: "Pravu vjeru ispovijedajte i u tome se ne podvajajte!"**

Vjerovjesnici prije Muhammeda, a.s., su bili slati određenim narodima i u određeno vrijeme, pa kada bi vjerovjesnik nekog naroda umro, a vrijeme bez vjerovjesnika se odužilo, pojavile bi se devijacije u primjeni vjerozakona s kojim je bio poslan taj vjerovjesnik. Pojavio bi se širk (obožavanje nečeg drugog mimo Allaha), neprimjenjivanje učenja i principa vjerozakona, nepravda i ugnjetavanje. Allah bi potom poslao drugog vjerovjesnika da obnovi prethodni vjer zakon i poziv u obožavanje Allaha bez da mu se širk čini. Kaže Allah Uzvišeni: **“Mi smo svakom narodu poslanika poslali: "Allahu se klanjajte, a kumira se klonite!"**

Posljednji od vjerovjesnika i poslanika je bio Muhammed, a.s., kojeg je Allah poslao nakon što neko vrijeme nije bilo poslanika, da bude pečat svih vjerovjesnika i poslanika, da njegov vjer zakon bude posljednji vjer zakon, da svim svjetovima radosne vijesti donosi i da opominje ljude i džinne, i bijelce i crnce, i arape i nearape podjednako. Rekao je Allah Uzvišeni: **“Mi smo te poslali svima ljudima da radosne vijesti donosiš i da opominješ.”**

Neophono je bilo da ova poslanica i vjer zakon sadrži specifičnosti u odnosu na prethodne, kako bi bio u skladu sa evolucijom i napretkom društava i kako bi se odnosio na sve ljude bez obzira na razlike u porijeklu, rasi, naciji. Od tih specifičnosti je i univerzalnost i milost prema cijelom čovječanstvu kako nas je o tome obavijestio naš Gospodar Uzvišeni: **“A tebe smo samo kao milost svjetovima poslali.” (Al-Anbija’ 107)**

Od tih specifičnosti su savršenost i sveobuhvatnost u zakonodavstvu i propisima koji uređuju stanje pojedinca i zajednice, kao i odnos sa okolnim zajednicama, kako bi se osigurao opstanak koji im je Allah propisao i kako bi to zakonodavstvo bilo dobro i podesno za svako vrijeme i mjesto sve dok se Allahu ne vrati sve što je na Zemlji. Rekao je Uzvišeni Allah: **“Danas su nevjernici izgubili svaku nadu da ćete vi otpasti od svoje vjere, zato se ne bojte njih – već se bojte Mene. Sada sam vam vjeru vašu usavršio i blagodat Svoju prema vama upotpunio i zadovoljan sam da vam islam bude vjera.”**

Zato je tolerantnost, fleksibilnost i jednostavnost islama ono što duša voli u prihvatanju ubjeđenja i vjerovanja. Posebna tolerantnost i širokogrudnost islamske vjere se ogleda u lahkoći i jednostavnosti propisa na polju ibadeta, gdje je svaki propis u skladu sa mogućnostima i prilikama kako bi ga ljudi lahko primijenili shodno svojim mogućnostima u svako vrijeme i na svakom mjestu na Zemlji onako kako je to Allah naredio i Njegov poslanik a.s. Ovaj princip i pravac pojašnjavaju riječi Uzvišenog Allaha: **“Allah nikoga ne opterećuje preko mogućnosti njegovih.”**, kao i riječi Poslanika a.s.: **“Nemojte me zapitkivati dok vam ja sam ne kažem. Zaista su oni prije vas propali zbog toga što su puno pitali i razilazili se sa svojim vjerovjesnicima, pa kada vam nešto zabranim to ostavite, a kada vam nešto naredim, uradite onoliko koliko možete.” (Buhari)**

Tolerantnost i velikodušnost islama je osnovni stub na kojem se temelji islamsko zakonodavstvo, počev od najvažnijih stvari vjere, kao što je akida (vjerovanje), pa do najsitnijih i to bez opterećivanja i dodijavanja. Nema pretjerane žestine i strogoće pa da se oharami ono što je halal, niti pretjeranog popuštanja pa da se ohalali ono što je haram. Ovo iz razloga što je zakonodavstvo objavljeno čovječanstvu na način da vodi računa o osjećanjima i mogućnostima ljudi, a islamski vjer zakon (šeriat) itekako vodi računa o tome budući da je islam vjera fitre (zdrave prirode) koja se ne sukobljava i ne kosi sa tom urođenom zdravom prirodom, već naprotiv – u skladu je i podudara se sa njom pa je svima data prilika da čine ibadet u skladu sa njihovim mogućnostima i prilikama. Kaže Allah Uzvišeni: **“On (Allah) vas je izabrao i u vjeri vam nije ništa teško propisao.”¹**

Zato u islamskim propisima postoji velika tolerantnost, širina, fleksibilnost i olakšice kako bi se otklonio svaki vid poteškoće i napora od onih koji ih slijede i prakticiraju. To je ono što ih (propise) čini dopadljivim srcima svih skupina islamskog društva, bez obzira na njihov nivo i različitost ideja, pa svi uživaju u primjeni tih propisa i radu po njima. O ovome svjedoče i oni nemuslimani koji su korektni. Islamski propisi vode brigu o bogatom i siromašnom, o zdravom i bolesnom, starom i mladom, o muškom i ženskom, o vladaru i potčinjenom i svim vremenskim i prostornim uslovima. Čovječanstvo od svog nastanka nije spoznalo takvo zakonodavstvo koje sadrži principe i pravac zasnovan na umjerenosti i tolerantnosti kao što je islam. Ovo zato što je islamski zakon u skladu sa prirodom čovjeka kojeg je Allah stvorio slabašnim. Kaže Allah: **“Allah želi da vam olakša – a čovjek je stvoren kao nejak biće.”²**

Tolerantnost i velikodušnost islama, u smislu otklanjanja poteškoća i napora, je sveobuhvatna i nije ograničena samo na njegove sljedbenike. Pojava islama i misija poslanika Muhammeda a.s. je

¹ Al-Hadždž 78.

² An-Nisa' 28.

poziv, podsticaj i dobro i za sljedbenike prijašnjih vjera, koji su u njima imali poteškoće koje je islam pojednostavio, pa kaže Allah Uzvišeni: **“Onima koji će slijediti Poslanika, Vjerovjesnika, koji neće znati čitati ni pisati, kojeg oni kod sebe, u Tevratu i Indžilu, zapisana nalaze, koji će od njih tražiti da čine dobra djela, a od odvratnih odvrćati ih, koji će im lijepa jela dozvoliti, a ružna im zabraniti, koji će ih tereta i teškoća koje su oni imali osloboditi. Zato će oni koji budu u njega vjerovali, koji ga budu podržavali i pomagali i svjetlo po njemu poslano slijedili – postići ono što budu željeli.”**³

Jedan od vidova tolerantnosti i velikodušnosti islama je i dozvoljenost idžtihada – slobodnog razmišljanja, kojem je Allahov poslanik podučio Muaza ibn Džebela kada ga je poslao u Jemen pa mu je rekao: **“Po čemu ćeš suditi? Muaz odgovori – Po Allahovoj knjizi. A ako to ne nađeš u Kur’anu – reče Poslanik a.s. Muaz odgovori – Po sunnetu Allahovog poslanika. Reče Poslanik a.s. – A ako ni u njemu ne nađeš rješenje? Muaz reče – Onda ću razmisliti kako je najbolje. Zatim ga je Allahov poslanik potapšao po grudima i rekao: “Hvala Allahu koji je izaslanika Allahovog poslanika uputio na ono sa čime je zadovoljan Allahov poslanik.” (Ahmed Šakir ga smatra vjerodostojnim)**

To je kako bi islam bio vjera koja drži korak sa razvojem i koja je podesna za svako vrijeme i mjesto, a islam je došao sa općim principima i načelima i osnovnim pravilima koja su sveobuhvatna i stabilna. Tako se u zavisnosti od vremena i prostora ne mijenjaju principi i pravila vjerovanja i ibadeta (obreda) kao što su temelji imana (imanski šarti), namaz – broj rekata i vrijeme kada nastupa, zekat – njegova količina, odnosno procenat koji se izdvaja iz imetka, post – vrijeme kada nastupa, hadždž – način i vrijeme obavljanja, njegove granice, itd. Svi događaji, situacije, novi zahtjevi

³ Al-A'raf 157.

(novonastale situacije), posmatraju se kroz prizmu Kur'ana časnog, pa ako su u skladu sa njim, prihvatiće se i neće se tražiti mimo toga. Ako se pak u Kur'anu ne nađe odgovor, onda se traži u vjerodostojnom sunnetu Allahovog poslanika a.s., pa ako se podudara sa njim, prihvatiće se i neće se tražiti mimo toga. Ukoliko se ne nađe odgovor u Kur'anu i sunnetu, onda će se ići dalje u istraživanju pa će se konsultovati pobožni učenjaci i njihov idžtihad (mišljenje) u svakom vremenu i mjestu kako bi se postigla opća korist i odgovorilo na zahtjeve njihovog vremena i prilike u kojima se nalazi društvo. Naravno, učenjaci svoje stavove temelje na Kur'anu, sunnetu i općim šerijatskim pravilima koja su uzeta iz Kur'ana i sunneta (prakse Allahovog poslanika a.s.), kao što su pravila: u osnovi su sve stvari dozvoljene, čuvanje i zaštita interesa, olakšavanja i otklanjanje poteškoća, otklanjanje štete, u nuždi prestaju važiti zabrane, nužnosti su same po sebi ograničene (tj. ne treba pretjerivati kako ne bi ispalo da je sve nužnost), otklanjanje štete je preče od pribavljanja koristi, izabrati manje od dva zla (u slučaju kada je čovjek prinuđen da poćini neki grijeh onda će učiniti ono što je manje zlo), zlo se ne otklanja drugim zlom (šteta se ne otklanja štetom), lićnu štetu treba istrpiti radi otklanjanja općeg zla i štete itd. Ova pravila nisu utemeljena na strastima i nekakvim prohtjevima, već se do njih došlo vraćanjem na ono što je korist i dobro za čovjeka bez da se suprotstavlja šerijatskom tekstu, a sve to s ciljem da islam uvijek drži korak sa vremenom i zahtjevima svakog društva. Ovaj govor nije tek onako, bez bilo kakvih dokaza, razumijevanja, razmatranja i znanja. Ko prelista kur'anske i hadiske tekstove biće mu jasno da islam poziva tolerantnosti i olakšanju.

ISLAM I METOD TOLERANTNOSTI

Kada govorimo o tolerantnosti u islamu, ne mislimo na jedan od njegovih aspekata, već govorimo o islamu i cjelini, jer se tolerantnost odnosi na svaki njegov dio. A kako i ne bi bilo tako kada je Allahov poslanik, a.s., rekao: **“Najbolja vjera za vas je ona koja je najlakša i najjednostavnija.”** (Ahmed, a šejh Albani ga je ocijenio vjerodostojnim u **“Sahihul-džami’ 3309**)

Također je kazao Allahov poslanik a.s.: **“Allahu je najdraža čista i jednostavna vjera.”** (Buhari)

Islam je pravac, put i sistem potpune tolerantnosti i blagosti, to je jednostavna vjera sredine. Kaže Uzvišeni: **“I tako smo od vas stvorili pravednu zajednicu da budete svjedoci protiv ostalih ljudi, i da Poslanik bude protiv vas svjedok.”**⁴

1. Tolerantnost islama na polju politike i diplomatskih odnosa. Rekao je Allah Uzvišeni: **“Allah vam ne zabranjuje da činite dobro i da budete pravedni prema onima koji ne ratuju protiv vas zbog vjere i koji vas iz zavičaja vašeg ne izgone – Allah, zaista, voli one koji su pravični.”** (Al-Mumtahanah 8)

2. Tolerantnost islama na polju socijalne jednakosti. Kaže Allah: **“O ljudi, Mi vas od jednog čovjeka i jedne žene stvaramo i na narode i plemena vas dijelimo da biste se upoznali. Najugledniji kod Allaha je onaj koji Ga se najviše boji, Allah, uistinu, sve zna i nije Mu skriveno ništa.”** (Al-Hudžurat 13)

3. Tolerantnost islama na polju morala i etike. Kaže Uzvišeni: **“Ti sa svakim – lijepo! I traži da se čine dobra djela, a nezalica se kloni!”** (Al-A’raf 199)

⁴ Al-Bakarah 143.

“Za one koji, i kad su u obilju i kad su u oskudici, udjeljuju, koji srdžbu savlađuju i ljudima praštaju – a Allah voli one koji dobra djela čine.” (Alu Imran 134)

“Dobro i zlo nisu isto! Zlo dobrim uzvрати, pa će ti dušmanin tvoj odjednom prisni prijatelj postati.” (Fussilet 34)

4. Tolerantnost na polju ibadeta (obreda). Kaže Uzvišeni: **“A oni koji budu vjerovali i dobra djela činili – Mi nikog ne zadužujemo preko njegovih mogućnosti – biće stanovnici Dženneta, u njemu će vječno ostati.” (Al-A’raf 42)**

5. Tolerantnost na polju ekonomije. Rekao je Uzvišeni: **“Oni koji se kamatom bave dići će se kao što će se dići onaj koga je dodirom šejtan izbezumio, zato što su govorili: "Kamata je isto što i trgovina." A Allah je dozvolio trgovinu, a zabranio kamatu. Onome do koga dopre pouka Gospodara njegova – pa se okani, njegovo je ono što je prije stekao, njegov slučaj će Allah rješavati; a oni koji to opet učine – biće stanovnici Džehennema, u njemu će vječno ostati.” (Al-Bakarah 275)**

6. Tolerantnost na polju međuljudskih odnosa. Kaže Allah Uzvišeni: **“Reci robovima Mojim da govore samo lijepe riječi: – jer bi šejtan mogao posijati neprijateljstvo među njima, šejtan je, doista, čovjekov otvoreni neprijatelj.” (Al-Isra’ 53)**

7. Tolerantnost na polju odgoja i obrazovanja. Rekao je Allahov poslanik a.s.: ***“Olakšavajte i nemojte otežavati! Obveseljujte i nemojte rastjerivati!” Muttefekun alejhi (Govorite hajr (dobro) i lijepe vijesti, a nemojte rastjerivati zastrašivanjem i prijetnjama)***

Islamski šerijatski tekstovi pozivaju na učvršćivanje i uspostavljanje tolerantnosti i fleksibilnosti putem podsticanja primjene istih, što važi i za društvo i za pojedince. Rekao je Poslanik a.s.: ***“U čemu god***

se nađe blagost (ljubaznost), ona to i ukrasi, a odakle se god blagost ukloni, to bude unakaženo (izobličeno).” (Muslim)

“Budi tolerantan prema drugima da bi drugi bili tolerantni prema tebi.” (Bilježi ga Ahmed, Sahihul-džami’ 982)

“Allah voli blagost u svemu.” (Muttefekun alejhi)

Kada govorimo o ovom pitanju na nivou zajednice Allahov Poslanik a.s. je dovio (molio) za onoga ko je blag i ljubazan prema svojoj zajednici i put tolerantnosti i fleksibilnosti uzeo za pravac koji će slijediti u vođenju svih naroda, pa kaže: **“Gospodaru moj, prema onome iz mog ummeta ko bude okrutan pri obnašanju vlasti, Ti budi okrutan, a prema onome ko bude blag i dobronam, Ti budi blag i dobronam.” (Muslim)**

Islam podstiče na ljubaznost i tolerantnost koja biva razlogom ulaska u Džennet i udaljavanjem od vatre. Rekao je Allahov poslanik a.s.: **“Allah je zabranio vatri onoga ko bude blag, prijatan i prislan.” (Hakim, a šejh Albani ga je ocijenio vjerodostojnim u “Sahihut-tergib vet-terhib”)**

Međutim, treba znati da tolerantnost i olakšavanje, posebno u obredima, nemaju za cilj da utiču i remete svrhu vjere i zakona. Ne smije se ohalaliti haram (dozvoliti nešto što je zabranjeno) i obrnuto. Tolerantnost i fleksibilnost islama ne znače nemarnost i neizvršavanje propisa, remećenje islamske koncepcije i javnog morala, već je njihova svrha otklanjanje poteškoća i udaljavanje od grijeha i nepokornosti. Kaže Aiša, r.a., žena Allahovog poslanika a.s.: **“Allahov Poslanik nije nikada birao između dvije stvari, a da nije izabrao (onu) lakšu, osim da to bude grijeh, pa ako bi to bio grijeh, bio bi daleko (najdalje od svih drugih) od te stvari. I nikada se Allahov Poslanik, nije svetio zbog sebe, osim kada su Allahove zabrane kršene pa bi se svetio zbog Uzvišenog Allaha.” (Muttefekun alejhi)**

Izuzetak su nuždane situacije za koje važe posebni propisi. Možda ćemo najbolju predstavu o toleranciji islama imati kroz sljedeće aspekte:

TOLERANTNOST ISLAMA NA POLJU AKIDE (VJEROVANJA – IDEOLOGIJE)

Akida (vjerovanje) u islamu je osnova na kojoj počiva vjera i ona je stub kojem nema ravna. Dakle, nema vjere bez akide. Zato nas je naš Gospodar obavijestio o ovome, pa kaže: **“Allah neće oprostiti da Mu se neko drugi smatra ravnim, a oprostiće manje grijehove od toga kome On hoće.”**

Od vidova tolerantnosti i jednostavnosti islama na polju akide izdvajamo sljedeće:

1. Islamska akida (vjerovanje) je jasna i transparentna, bez ikakvih prevara, laži, nejasnoća, podvala. Lahko je mogu shvatiti obični ljudi i učenjaci, djeca i odrasli kada im se naređuje da se u Allaha mora vjerovati i da jedino Njega treba obožavati bez ikakvog posredništva i ne pripisujući Mu sudruga. Islamsko vjerovanje može svako spoznati jer nije namijenjeno samo određenim skupinama. Islamsko vjerovanje nije od onih vjerovanja koja omalovažavaju i ponižavaju ljudski razum, tražeći od njega da obožava kamenje, drveće ili životinje. Od jednostavnosti i lakhoće islamskog vjerovanja je i to što ga može shvatiti arap beduin u pustinji, pa kada bude upitan kako je spoznao svoga Gospodara reći će vodeći se svojom fitrom (zdravom prirodom): “Balega ukazuje na kamilu, a tragovi stopala ukazuju na putnika. Zar mrkla noć, Zemlja sa svojim putevima i zvezdano nebo ne ukazuju na Onoga koji sve potanko zna i o svemu je obaviješten.”

2. Od tolerantnosti islama na polju akide je i to što obavezuje sve svoje sljedbenike da vjeruju u sve prethodne poslanike i knjige koje su im objavljene. Rekao je Allah Uzvišeni: **“Poslanik vjeruje u ono što mu se objavljuje od Gospodara njegovog, i vjernici – svaki**

vjeruje u Allaha, i meleke Njegove, i knjige Njegove, i poslanike Njegove: "Mi ne izdvajamo nijednog od poslanika Njegovih." I oni govore: "Čujemo i pokoravamo se; oprosti nam, Gospodaru naš; Tebi ćemo se vratiti." (Al-Bakarah 285)

3. Također, od tolerantnosti islama na polju akide (vjerovanja) je i to što se niko ne smije prisiliti da prihvati islam bez njegove želje i pristanka. Kaže Uzvišeni: **"U vjeru nema prisiljavanja – Pravi put se jasno razlikuje od zablude! Onaj ko ne vjeruje u šejtana, a vjeruje u Allaha – drži se za najčvršću vezu, koja se neće prekinuti. – A Allah sve čuje i zna." (Al-Bakarah 256)**

Ovo zato što je razilaženje ljudi po pitanju vjere stvarnost u skladu sa Allahovom odredbom i ne smiju se ljudi primoravati da budu muslimani. Kaže Allah: **"Da Gospodar tvoj hoće, na Zemlji bi doista bili svi vjernici. Pa zašto onda ti da nagoniš ljude da budu vjernici?" (Junus 99)**

Onaj do koga stigne islamska misija i poziv i pojasni mu se suština vjere, nakon toga ima slobodu izbora kao slobodan čovjek da prihvati islam ili odbije, jer kaže Uzvišeni: **"I reci: "Istina dolazi od Gospodara vašeg, pa ko hoće – neka vjeruje, a ko hoće – neka ne vjeruje!" Mi smo nevjernicima pripremili vatru čiji će ih dim sa svih strana obuhvatiti; ako zamole pomoć, pomoći će im se tekućinom poput rastopljene kovine koja će lica ispeći. Užasna li pića i grozna li boravišta!" (Al-Kahf 29)**

4. Tolerantnost islama na polju akide se ogleda i u tome što se mišljenje i sud o nekome formira na osnovu njegove vanjštine, tj. njegovih djela i riječi, a ne na osnovu njegovih namjera. Dakle, niko se neće kazniti zbog svoje namjere, jer je ona unutarnja stvar i to je

između roba i Rabba (Gospodara – Allaha), koju niko od ljudi, ma ko on bio, ne može znati.

5. Jedan od vidova tolerantnosti islama na polju akide je i to što u slučaju prinude čovjeku nije zabranjeno da proglasi kako je promijenio vjerovanje kako bi se spasio kazne i oslobodio, pa kaže Uzvišeni Allah: **“Onoga koji zaniječe Allaha, nakon što je u Njega vjerovao – osim ako bude na to primoran, a srce mu ostane čvrsto u vjeri – čeka Allahova kazna. One kojima se nevjerstvo bude mililo stići će srdžba Allahova i njih čeka patnja velika.” (An-Nahl 106)**

Ovo zato da ne bi musliman upao u iskušenje žestokog kažnjavanja kao što je bio slučaj sa Ammarom bin Jasirom, r.a., koga su uhvatili mušrici i nisu ga htjeli pustiti sve dok nije loše govorio o Allahovom poslaniku, a.s., i po dobrom spomenuo njihova lažna božanstva. Kada je došao Allahovom Poslaniku, a.s., pitao ga je: “Šta je bilo s tobom? Ammar odgovori: “Zlo Allahov poslanice! Nisu me ostavili sve dok tebe nisam po lošem spomenuo, a njihova božanstva po dobrom.” Reče Allahov poslanik a.s. – A šta je s tvojim srcem? Odgovori Ammar – Smireno je na imanu (vjerovanju u Allaha). Na to mu Allahov poslanik, a.s., reče – Ako te ponovo uhvate ti postupi na isti način.” (Bilježi ga Hakim i kaže da je ovaj hadis vjerodostojan po kriterijima Buharije i Muslima)

Slično se dogodilo i Bilalu, r.a., Od Abdullaha bin Mesuda se prenosi da je rekao: “Prvi koji su objavili da su primili islam bili su Allahov poslanik, a.s., Ebu Bekr, Ammar i njegova majka Sumejja, Suhejb, Bilal i Mikdad. Allahovog poslanika, a.s., je štitio njegov amidža Ebu Talib, Ebu Bekra je štitilo njegovo pleme, a što se tiče ostalih, mušrici su ih uhvatili, oblačili bi im

metalne oklope i tako ih izlagali suncu. Svi su se pokorili i udovoljili mušricima u onome što su željeli osim Bilala, koji je svoj život smatrao jeftinim na Allahovom putu i koji je bio prezren i nevažan kod svoga naroda. Uхватili su ga i dali ga dvojici dječaka koji su sa njim kružili po mekanskim klancima dok je on izgovarao riječi “ehad – jedan”. (Albani ga je ocijenio vjerodostojnim u “Sahihus-siretun-nebevijeh”)

6. Tolerantnost islama na polju vjerovanja se ogleda i u tome što oslobađa ljudsku dušu od obožavanja nečega drugog mimo Allaha, svejedno da li se radi o poslatom vjerovjesniku, ili Allahu bliskom meleku. To se postiže tako što se iman usadi u srce muslimana, pa se ne plaši nikoga osim Allaha, nema koristi niti štete osim ono što Allah odredi i niko od stvorenja ne može kakvu korist pribaviti niti štetu nanijeti osim onoliko koliko Allah odredi i hoće. Rekao je Uzvišeni: **“Neki pored Njega božanstva prihvaćaju koja ništa ne stvaraju, a koja su sama stvorena, koja nisu u stanju od sebe neku štetu otkloniti ni sebi kakvu korist pribaviti i koja nemaju moći život oduzeti, život dati niti oživjeti.”**⁵

Sve je u rukama Allaha, apsolutnog Vladara, pa kaže Allah Uzvišeni: **“Ako ti Allah dade kakvu nevolju, niko je osim Njega ne može otkloniti, a ako ti zaželi dobro – pa, niko ne može blagodat Njegovu spriječiti; On njome nagrađuje onoga koga hoće od robova Svojih; On prašta i milostiv je.”**⁶

Kako bi prekinuo svaku mogućnost vezivanja za osobe i njihovu svetost, islam je pojasnio da je Allahov poslanik Muhammed a.s., na visokoj deredži i mjestu kod Allaha, ali je poput drugih ljudi. Šta tek

⁵ Al-Furkan 3.

⁶ Junus 107.

reći za ostale!? Kaže Uzvišeni: **“Reci: "Ja ne mogu ni samome sebi neku korist pribaviti, ni od sebe kakvu štetu otkloniti; biva onako kako Allah hoće. A da znam pronicati u tajne, stekao bih mnoga dobra, a zlo bi bilo daleko od mene; ja samo donosim opomene i radosne vijesti ljudima koji vjeruju.”**⁷

7. Još jedan od aspekata tolerantnosti islama je i pravda koju je Allah naredio da se sprovodi prema svim ljudima, bez obzira na njihovu vjeru, boju, rasu i položaj. Kaže Allah Uzvišeni: **„Allah zahtijeva da se svačije pravo poštuje, dobro čini, i da se bližnjima udjeljuje, i razvrat i sve što je odvratno i nasilje zabranjuje; da pouku primite, On vas savjetuje.”**⁸

Pravda je obavezna kako prema rodbini tako i prema onima koji nisu rođaci. Rekao je Uzvišeni: **„ - i kad govorite, da krivo ne govorite, pa makar se ticalo i srodnika, i da obaveze prema Allahu ne kršite – eto, to vam On naređuje da biste to na umu imali.”**⁹

Pravda je obaveza i u stanju zadovoljstva i u stanju srdžbe, kako prema muslimanima tako i prema nemuslimanima. Kaže Allah: **„Neka vas mržnja koju prema nekim ljudima nosite nikako ne navede da nepravedni budete! Pravedni budite, to je najbliže čestitosti.”**¹⁰

8. Od tolerantnosti islama na polju akide (vjerovanja) je i to što svaki musliman vjeruje da je Allah počastio sve ljude, bez obzira na njihovu vjeru, boju, rasu i položaj, nad ostalim stvorenjima, pa kaže

⁷ Al-A'raf 188.

⁸ An-Nahl 90.

⁹ Al-An'am 152.

¹⁰ Al-Maidah 8.

Uzvišeni: „Mi smo sinove Ademove, doista, odlikovali; dali smo im da kopnom i morem putuju, i opskrbili ih ukusnim jelima, i dali im velike prednosti nad mnogima koje smo stvorili.”¹¹

¹¹ Al-Isra' 70.

TOLERANTNOST ISLAMA NA POLJU ZAKONODAVSTVA

Zakonodavstvo je jednostavan i lahak način i pravac (metodologija) preko kojeg čovjek može ostvariti svoje ciljeve i postići ono što želi. Kako bi čovjek uspio u ostvarivanju svojih ciljeva neophodno je da postoji način koji je čovjeku dostupan, jasan, preciziran, jednostavan za primjenu i koji je u skladu sa mogućnostima čovjeka. To je menhedž (pravac, put, način) kojeg islam zastupa u zakonodavstvu, pa ćemo navesti neke od primjera u tom smislu:

1. Od tolerantnosti islama na polju zakonodavstva je to što su tekstovi koji govore na ovu temu jednostavni i lahki za razumijevanje. Rekao je Allah: „**A Mi smo Kur'an učinili dostupnim za pouku – pa ima li ikoga ko bi pouku primio?**”¹²

Jasnoća odredbi bez ikakvih dvosmislenosti i zavijenih formi je pravo svakog ko pita o onome što ga muči i zaokuplja njegovu psihu. Međutim, na pitanja koja su u vezi sa vjerom nema pravo odgovarati svako, već samo oni koji imaju znanja o vjeri i koji su se specijalizovali za propise i zakone, proučavali, spoznali i razumjeli njihovu sadržinu, smisao i značenje. Rekao je Allah Uzvišeni: „**Pitajte sljedbenike Knjige (one koji imaju znanje) ako ne znate.**”¹³

Ovo je istina i jedino ispravno, jer na primjer, bolesnik će ići doktoru, a ne inženjeru ili poljoprivredniku. Govor o vjerskim pitanjima bez znanja u islamu se ubraja u velike grijeha, jer onaj ko govori o vjeri bez znanja ohalaliće nešto što je haram i obrnuto, ili će ugroziti nečije pravo, ili će zapasti u poteškoće i neprilike. Rekao je

¹² Al-Kamar 17.

¹³ An-Nahl 43.

Allah Uzvišeni. „Reci: **"Gospodar moj zabranjuje razvrat, i javni i potajni, i grijeh, i neopravdano nasilje, i da Allahu smatrate ravnim one za koje On nikakav dokaz objavio nije, i da o Allahu govorite ono što ne znate."**

¹⁴

Allahov poslanik, a.s., je pojasnio posljedice koje nastaju kada se traži spoznaja vjerskih stvari od onih koji nisu stručni po tom pitanju, pa kaže: **"Zaista Allah, dželle šanuhu, neće nauku (znanje) uzeti čupajući je iz grudi svojih robova, nego će je uzeti uzimajući duše učenjaka, pa kada ne bude ostao ni jedan učen čovjek, ljudi će za svoje poglavare uzeti neznalice, koji će, kada budu pitani za neke propise, davati fetve bez posjedovanja odgovarajućeg znanja i tako će skrenuti sa pravog puta, a i druge odvoditi u zabludu."**

¹⁵

U islamu ne postoje nejasna i tabu pitanja i stvari u koje se mora vjerovati bez da se raspita o njima osim stvari gajba koje nam naš Gospodar Uzvišeni nije otkrio, tj. onoga što ljudski razum nije u mogućnosti spoznati. Ovo zato što čovjek nema nikakve koristi od razmišljanja i spoznaje ovih stvari, niti ih svojim ograničenim razumom može dokučiti i spoznati. Kaže Uzvišeni Allah: **"Pitaju te o duši. Reci: "Šta je duša – samo Gospodar moj zna, a vama je dato samo malo znanja."** (Al-Isra' 85)

"Pitaju te o Smaku svijeta: "Kada će se dogoditi?" Ti ne znaš, pa kako da o njemu zboriš, o njemu samo Gospodar tvoj zna. Tvoja opomena će koristiti samo onome koji ga se bude bojao, a njima će se učiniti, onoga Dana kada ga dožive, da su samo jednu večer ili jedno jutro njezino ostali." (An-Naziat 43-46)

¹⁴ Al-A'raf 33.

¹⁵ Sahihul-Buhari 1.dio, str. 50, br. hadisa 100.

Što se tiče spoznaje onoga što je u interesu čovjeka, naš Gospodar Uzvišeni je to pojasnio preko Svoga poslanika, a.s., a primjer toga su Džennet, Džehennem, polaganje računa, vijesti o prethodnim narodima i njihovim vjerovjesnicima radi pouke, opomene, sjećanja i činjenja dobrih djela pripremajući se za to. Kaže Uzvišeni Allah:

“Zato vas opominjem razbuktalom vatrom, u koju će ući samo nesretnik, onaj koji bude poricao i glavu okretao, a od nje će daleko biti onaj koji se bude Allaha bojao, onaj koji bude dio imetka svoga udjeljivao, da bi se očistio, ne očekujući da mu se zahvalnošću uzvrati, već jedino da bi naklonost Gospodara svoga Svevišnjeg stekao, i on će, zbilja, zadovoljan biti!” (Al-Lajl 14-21)

2. Od tolerantnosti islama u zakonodavstvu je i to što su pred kur’anskim odredbama koje je Stvoritelj Uzvišeni uspostavio svi isti – vladar i podanik, bogati i siromašni, plemić i običan građanin, crnac i bijelac. Dakle, niko nije privilegovao. Rekao je Uzvišeni: **“Kada Allah i Poslanik Njegov nešto odrede, onda ni vjernik ni vjernica nemaju pravo po svom nahodjenju postupiti. A ko Allaha i Njegova Poslanika ne posluša, taj je sigurno skrenuo s Pravoga puta.” (Al-Ahzab 36)**

Svi su u obavezi pridržavati se tih propisa, poštivati ih i primjenjivati, kako vladar tako i podanik. Rekao je Allah uzvišeni: **“Kad se vjernici Allahu i Poslaniku Njegovu pozovu, da im on presudi, samo reknu: "Slušamo i pokoravamo se!" – Oni će uspjeti.” (An-Nur 51)**

Od tolerantnosti i širokogrudnosti islama je i to što niko ne može posjedovati apsolutnu vlast, jer je ona ograničena i kontrolisana u okviru šeriata (vjerozakona) pa nema tiranije, nasilja i nadmoći, a onome ko čini ova zlodjela otkazuje se poslušnost i pokornost jer je Allahov poslanik, a.s., rekao: **“Svaki musliman je obavezan pokoravati se u onome što mu je drago i što mu je mrsko, osim u**

grijehu. Ako mu se naredi nešto što je grijeh, nije dužan pokoriti se.”¹⁶

Na ovaj način islam štiti opća i lična prava i slobode, a izvore zakona udaljava od neadekvatnih hirova i prohtjeva jer su zakoni koji se na taj način propisuju lične i lokalne prirode. Kada govorimo o pojedinačnim stvarima, islam je ostavio prostora i otvorena vrata da muslimani organizuju i odrede odgovarajuća pravila po kojima će se vladati i tako ostvarivati opći interes u svakom vremenu i mjestu pod uslovom da taj sistem i pravila nisu u sukobu sa osnovnim principima i načelima islama.

3. Još jedan od vidova tolerantnosti islama na polju zakonodavstva je i to što su kur’anski zakoni i učenja stabilna i nepromjenljiva. Islamski zakoni nisu produkt ograničenog ljudskog poimanja, grešaka, raznih uticaja (kulturnih i uticaja sredine). Te zakone je uspostavio i odredio Stvoritelj svih stvorenja, Onaj koji sve zna i koji je obaviješten o onome što odgovara njihovom stanju i prilikama, i koji nadgleda i upravlja svim njihovim poslovima i stvarima. Niko od ljudi, ma koliko njegov položaj bio visok, nema prvo da im se suprotstavi ili da bilo šta mijenja od onoga što je Allah propisao, dodavanjem ili oduzimanjem. Na ovaj način se To je zato što (islamsko zakonodavstvo) štite prava za sve i održava se sistem fleksibilnosti i tolerantnosti. Rekao je Uzvišeni: **“Zar oni traže da im se kao u pagansko doba sudi? A ko je od Allaha bolji sudija narodu koji čvrsto vjeruje?” (Al-Maidah 50)**

4. Od tolerantnosti i širokogrudnosti islama na polju zakonodavstva je i to što u islamu ne postoji nezavisna duhovna vlast kao što je vlast koju su posjedovali vjerski ljudi u drugim religijama. Ovo zato što je islam došao da poruši posredovanje između Allaha i Njegovih robova i ukorio je mnogobošce zbog posredništva u činjenju ibadeta (obožavanju). Rekao je Allah Uzvišeni govoreći o njima: **“Iskreno ispovijedanje vjere dug je Allahu! A onima koji pored Njega**

¹⁶ Sahihul-Buhari 3.dio str.1469, br. hadisa 1839.

uzimaju zaštitnike: "Mi im se klanjamo samo zato da bi nas što više Allahu približili" (Az-Zumar 3)

Uzvišeni Allah je pojasnio suštinu ovih posrednika, a to je da ne mogu nikakvu korist pribaviti, niti štetu otkloniti, niti su im od kakve koristi. Oni su zapravo stvorenja poput ostalih. Rekao je Allah: **"Oni kojima se vi, pored Allaha, klanjate, zaista su robovi, kao i vi. Pa, vi im se klanjajte, i neka vam se odazovu ako istinu govorite!" (Al-A'raf 194)**

Islam je uspostavio ideju o direktnoj vezi između Allaha i Njegovih robova koja se zasniva i opstaje na slobodnom vjerovanju u Njega, obraćanju samo Njemu u ispunjavanju potreba, traženju oprosta od Njega Uzvišenog i to direktno bez ikakvog posredovanja. Onaj ko počini grijeh neka podigne svoje ruke, neka se skrušeno obrati Allahu Jednom Jedinom i neka od Njega zatraži oprost u bilo koje vrijeme, na bilo kom mjestu i u bilo kom stanju. Rekao je Uzvišeni: **"Onaj ko kakvo zlo učini ili se prema sebi ogriješi pa poslije zamoli Allaha da mu oprost – naći će da Allah prašta i da je milostiv." (An-Nisa 110)**

I rekao je Uzvišeni: **"Gospodar vaš je rekao: "Pozovite Me i zamolite, Ja ću vam se odazvati!" (Gafir 60)**

U islamu ne postoje vjerski ljudi koji mogu i smiju proglasiti nešto dozvoljenim ili zabranjenim, koji praštaju grijehe i sebe smatraju Božijim zastupnicima u odnosu na ostale ljude pa im propisuju i određuju ideologiju, praštaju im grijehe, koga hoće uvode u Džennet, a kome hoće zabrane. Pravo propisivanja zakona pripada samo Allahu Jednom Jedinom. Kaže Allahov poslanik, a.s., tumačeći riječi Uzvišenog – **Oni, pored Allaha, bogovima smatraju svećenike svoje i monahe svoje i Mesiha, sina Merjemina, a naređeno im je da se samo jednom Bogu klanjaju– nema boga osim Njega. On je vrlo visoko iznad onih koje oni Njemu ravnim smatraju**¹⁷ – **"Oni**

¹⁷ At-Tavbah 31.

su im zabranjivali što je dozvoljeno, a dozvoljavali im što je zabranjeno, pa su ih slijedili, i to je njihovo obožavanje.”¹⁸

5. Još jedan od vidova tolerantnosti islama na polju zakonodavstva je sistem šure čija je svrha da spriječi da lični interes prevlada nad interesima zajednice i društva, jer ispravnije i bolje će postupiti nekoliko razumnih ljudi nego jedan čovjek. Rekao je Uzvišeni Allah: **“Samo Allahovom milošću ti si blag prema njima; a da si osoran i grub, razbjegli bi se iz tvoje blizine. Zato im praštaj i moli da im bude oprošteno i dogovaraj se s njima.”¹⁹**

6. Od tolerantnosti islama na polju zakonodavstva je i to što su otvorena vrata idžtihadu (slobodnom razmišljanju, promatranju i traženju rješenja) u onim stvarima za šta ne postoji jasan tekst u Kur'anu i sunnetu. Ovo je ono što čini islam savremenim i uvijek drži korak sa napretkom i evolucijom u svakom vremenu i mjestu. Islam je došao sa općim principima i pravilima, sveobuhvatnim, stabilnim i čvrstim osnovama u akidi (vjerovanju) i obožavanju (obredima) koje se ne mijenjaju u zavisnosti od vremena i mjesta, kao na primjer namaz sa svojim vremenima i brojem rekata, zekat i količina koja se izdvaja u tu svrhu, post i vrijeme kada se on obavlja, hadždž i način, vrijeme njegova obavljanja kao i njegove granice itd. Događaji, situacije, novi zahtjevi (novonastale situacije) se posmatraju kroz prizmu Kur'ana časnog, pa ako su u skladu sa njim onda se prihvataju, a ostavljaju se ako su u suprotnosti sa njim. Ako se pak u Kur'anu ne nađe odgovor onda se traži u vjerodostojnom sunnetu Allahovog poslanika, a.s., pa ako se podudara sa njim prihvaćće se, u suprotnom će se ostaviti. Ukoliko se ne nađe odgovor u Kur'anu i sunnetu onda će se ići dalje u istraživanju pa će se konsultovati pobožni učenjaci i njihov idžtihad (mišljenje) u svakom vremenu i mjestu kako bi se postigla opća korist i odgovorilo na zahtjeve njihovog vremena i prilike u kojima se nalazi društvo. Naravno, učenjaci svoje stavove temelje na Kur'anu,

¹⁸ Sunennut-Tirmizi, 5. dio, str. 278, br. hadisa 3095.

¹⁹ Alu Imran 159.

sunnetu i općim šerijatskim pravilima koja su uzeta iz Kur'ana i sunneta (prakse Poslanika a.s.) tako da taj idžtihad nema za cilj slijeđenje strasti i prohtjeva, već je njegova svrha opća korist za čovjeka bez da se time suprotstavlja šerijatskim tekstovima i odredbama. U ovome leži univerzalnost islama zbog čega je uvijek u korak sa vremenom i novim zahtjevima svake zajednice i društva.

7. Također, tolerantnost islama na polju zakonodavstva se ogleda u tome što su pretjerivanju i bespotrebnoj strogoći u vjeri vrata zatvorena. Od takvih djela odvraćaju riječi Uzvišenog Allaha: **“Allah želi da vam olakša, a ne da poteškoće imate...”**²⁰

Rekao je Allahov poslanik, a.s.: **“Čuvajte se pretjerivanja u vjeri, jer, to je uništilo one prije vas.”** (Bilježe ga imam Ahmed i Nesai, a šejh Albani ga je ocijenio vjerodostojnim)

Poslanik, a.s., je pretjerivanje, žestinu i strogost u vjeri uvrstio u djela koja su suprotna njegovoj praksi i uputi. **Enes bin Malik, r.a., prenosi da su trojica došla pred kuće žena Allahovog poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako bi se raspitali o ibadetu najodabranijeg čovjeka, Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. Kada ih obavijestiše, osjetili su da je to malo pa rekoše: “Gdje smo mi u odnosu na Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kojem su oprošteni i prijašnji i budući grijesi?” Jedan od njih reče: “Ja ću po čitavu noć klanjati.” Drugi reče: “Ja ću stalno postiti i nikada neću prekidati.” Treći reče: “Ja ću izbjegavati žene i nikada se neću oženiti.” Poslije im dođe Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i upita ih da li su rekli to i to, a onda reče: “Tako mi Allaha, ja se među vama najviše bojim i strahujem od Allaha, dž.š., ali i pored toga postim i jedem, klanjam i spavam, i ženim se. Pa ko nije zadovoljan raditi po mome sunnetu, ne pripada meni.”**²¹

²⁰ Al-Bakarah 185.

²¹ Sahihul-Buhari 5. dio, str. 1949, br. hadisa 4776.

Allahov poslanik Muhammed, a.s. se brinuo za svoje ashabe da ne upadnu u pretjerivanje u vjeri.

Abdullah ibn Amr El-As, r.a., prenosi da je Allahov vjerovjesnik, s.a.v.s., saznao za njegovo pretjerivanje u ibadetu, pa mu je rekao: *“Nisam li ja čuo da ti postiš danju, a noću ibadetiš?”* Odgovorio je: *“Svakako, Allahov poslaniče.”* Rekao mu je: *“Ne čini to! Posti i mrsi, spavaj i klanjaj, jer, uistinu, i tvoje tijelo ima pravo kod tebe, i tvoje oči imaju pravo kod tebe, i tvoja žena ima pravo kod tebe, i onaj ko ti dođe u posjetu ima pravo kod tebe. Dovoljno ti je da postiš svakog mjeseca tri dana jer za svako djelo ćeš biti desetostruko nagrađen što znači kao da si postio cio mjesec. Međutim ja sam želio više pa mi je udovoljeno. Rekao sam o Allahov poslaniče – Ja smatram da mogu više. Na to mi on reče – Posti onda Davudov post i nemoj više od toga. Rekao sam – A kakav je bio post Allahovog vjerovjesnika Davuda, a.s.? On mi odgovori – Postio je pola mjeseca. Kada je Abdullah ostario rekao je – Kamo sreće da sam prihvatio olakšicu Allahova poslanika, a.s. (tj. da je prihvatio savjet s početka hadisa da posti tri dana u mjesecu) (Buhari)*

Ovo svakako ne znači da je islam vjera čija je svrha samo ovaj svijet i konstantno udovoljavanje strastima i pohotama bez ikakve kontrole, već je islam vjera umjerenosti koja predstavlja sintezu između vjere i ovoga svijeta gdje jedno drugo ne potiskuju. Naređena je ravnoteža i usklađenost između duše i tijela pa se muslimanu naređuje kada se nađe u stanju preokupiranosti dunjalučkim stvarima da se sjeti duše i njenih potreba tako što će obaviti ono čime ga Allah obavezao u smislu vjerkih obreda (ibadeta), rekao je Uzvišeni: **“O vjernici, kada se u petak na molitvu pozove, kupoprodaju ostavite i podite molitvu obaviti; to vam je bolje, neka znate!”**²²

Također od muslimana se traži kada je preokupiran ibadetom da se sjeti materijalnih potreba i traženja opskrbe, rekao je Uzvišeni: **“A**

²² Al-Džumu'ah 9.

kad se molitva obavi, onda se po zemlji razidite i Allahovu blagodat tražite i Allaha mnogo spominjite, da biste postigli što želite.”²³

Također je muslimanu određeno i precizirano kako da uživa u dozvoljenim stvarima i blagodatima, tj. ne smije biti rasipanja niti onoga što će škoditi tijelu, jer je Uzvišeni rekao: **“O sinovi Ademovi, lijepo se obucite kad hoćete molitvu obaviti! I jedite i pijte, samo ne pretjerujte; On ne voli one koji pretjeruju.”²⁴**

Treba pojasniti da nema nikakve smetnje da se spoje vjerski zahtjevi sa ovosvjetskim, jer kaže Uzvišeni Allah: **“Ne pripisuje vam se u grijeh ako od Gospodara svoga molite da vam pomogne da nešto steknete. A kada pođete sa Arefata, spominjite Allaha kod časnih mjesta; spominjite Njega, jer vam je On ukazao na Pravi put, a prije toga ste bili u zabludi.”²⁵**

8. Od tolerantnosti i širokogrudnosti islama na polju propisa i zakonodavstva je i to što je muslimanu dozvoljeno da u situaciji kada se boji za svoj život (da će umrijeti) pojede ili popije (onoliko koliko mu je potrebno da otkloni opasnost od sebe) ono što je Allah zabranio, kao na pr. strv, krv, svinjsko meso, alkohol ili neki grijeh, jer Uzvišeni kaže: **“On vam jedino zabranjuje: strv i krv i svinjsko meso, i ono što je zaklano u nečije drugo ime, a ne u Allahovo. A onome ko bude primoran, ali ne iz želje, tek toliko da glad utoli, njemu grijeh nije. – Allah zaista prašta i milostiv je.”²⁶**

Rekao je Sejjid Kutb, Allah mu se smilovao, u tefsiru (komentar, tumačenju) ovog ajeta: *“Ovo je ideologija (akida) koja čovjeka priznaje i tretira kao čovjeka, a ne kao životinju, meleka ili šejtana.*

²³ Al-Džumu'ah 10.

²⁴ Al-A'raf 31.

²⁵ Al-Bakarah 198.

²⁶ Al-Bakarah 173.

Tretira ga i priznaje sa svim njegovim slabostima i moćima i smatra ga cjelinom koju čine tijelo sa svojim potrebama, razum sa svojom moći i duša sa svojim prohtjevima, što iziskuje aktivnosti i sve mogućnosti i sposobnosti kako bi se očuvala i postigla koordinacija i ravnoteža između opterećenja, napora, muke i truda s jedne i mogućnosti, sposobnosti i snage s druge strane i to bez poteškoća i nevolja.”

9. Od tolerantnosti islama je i to što se dobra djela višestruko nagrađuju, dok se počinitelji loših djela kažnjavaju samo prema zaslugi. Kaže Allah Uzvišeni: **“Ko uradi dobro djelo, biće deseterostruko nagrađen, a ko uradi hrdavo djelo, biće samo prema zaslugi kažnjen.”**²⁷

²⁷ Al-An'am 160.

TOLERANTNOST ISLAMA U POZIVANJU (MISIJI)

Islam je univerzalna vjera upućena svim ljudima, u svakom vremenu i mjestu. Zato pozivanje u islam mora biti u skladu sa određenim specifikacijama, karakteristikama i kriterijima kao što su blagost, tolerantnost i širokogrudost u načinu, metodu i predstavljanju same vjere. Željati drugima dobro je odrednica koja mora biti u prvom planu, da bi druga strana (onaj koji se poziva) prihvatila dijalog, raspravu i na kraju poziv. Ovo je islamski metod u pozivanju (misiji) pa se neistomišljenici moraju pozivati s mudrošću i lijepim savjetom, jer kaže Uzvišeni Allah: **“Na put Gospodara svoga mudro i lijepim savjetom pozivaj i s njima na najljepši način raspravljaj!”**²⁸

Pogledajmo neke od primjera tolerantnosti islama na ovom polju:

1. Vrata islama su otvorena pripadnicima drugih religija. Šta više, zbog nečijeg prelaska na islam treba se radovati i biti srećan. Rekao je Allahov poslanik a.s.: **“Allah se više obraduje tewbi Svoga roba, koji se pokaje, prije nego što bi to učinio neko od vas kada bi putovao na devu kroz pustinju i ona mu pobjegne, a na njoj mu sva hrana i voda, pa je dugo tražio i, izgubivši nadu da će je pronaći, legao u hlad jednoga drveta da se odmori, i u takvom stanju očaja, odjedanput, ugledao svoju devu u neposrednoj blizini njegovojoj kako mirno stoji, te odmah skočio i uhvatio je za povodac, i od silne radosti, uzviknuo: "Bože moj, Ti si moj rob, a je sam Tvoj gospodar!", pogrešno se izrazivši od silne radosti.”** (Muslim)

2. Tolerantnost islama na ovom polju se ogleda i u tome što je muslimanima naređeno da na najljepši način, s ljubavlju, radošću i

²⁸ An-Nahl 125.

dobrom, pozivaju druge u islam. Allahov poslanik, a.s., naredio je Muazu i Ebu Musa El-Ešariju, kada ih je poslao u Jemen da pozivaju u islam, sljedeće: **“Obveseljavajte (obradujte) ljude a nemojte ih rastjerivati, olakšajte a nemojte otežati, ujedinite, a nemojte razjedinjavati.”** Ahmed, Buhari, Muslim *(olakšajte – postupite onako kako je lakše, nemojte otežati – ostavite ono što je teže, obveseljavajte – govorite ono što će unijeti radost u srca, nemojte rastjerivati – ne govorite ono zbog čega će ljudi bježati od vas, ujedinite – međusobno se volite i uvažavajte)*

3. Od tolerantnosti islama na polju da've (misije) je i to što je muslimanima naređeno da sa neistomišljenicima vode dijalog u skladu s pravilima koja se odnose na poštivanje njihovog intelekta i stanja u kojem se nalaze, daleko od omalovažavanja i ismijavanja. Rekao je Uzvišeni Allah: **“I sa sljedbenicima Knjige raspravljajte na najljepši način, ali ne i sa onima među njima koji su nepravedni – i recite: "Mi vjerujemo u ono što se objavljuje nama i u ono što je objavljeno vama, a naš Bog i vaš Bog jeste – jedan, i mi se Njemu pokoravamo.”**²⁹

Ne smije biti odbacivanja, niti prisilnog nametanja mišljenja prema onima koji su nezainteresovani i nemarni s druge strane već se moraju saslušati dokazi i odgovoriti na njih. Metod koji se mora slijediti u raspravi i dijaloagu je metod ubjeđivanja i logičkih odgovora koji su u skladu sa razmišljanjem misionara onih koji se pozivaju. Kao primjer navešćemo pitanje proživljenja. **Prenosi Ibn Abbas r.a. da je As bin Vail (dok je bio nemusliman) došao Allahovom poslaniku, a.s., sa jednom starom koskom koju je polomio i rekao – O Muhammede, zar će Allah oživjeti ovu kost nakon što je zemlja (prašina) postala? Allahov poslanik, a.s., odgovori – Da! Allah će i nju ponovo oživjeti, tebe će usmrtniti, a zatim ponovo oživjeti i uvesti u džehennemsku vatru. Zatim su objavljeni ajeti Uzvišenog Allaha: Kako čovjek ne vidi da ga Mi od kapi sjemena stvaramo, i opet je otvoreni protivnik, i Nama**

²⁹ Al-Ankabut 46

navodi primjer, a zaboravlja kako je stvoren, i govori: "Ko će oživiti kosti kad budu truhle?" Reci: "Oživiće ih Onaj koji ih je prvi put stvorio; On dobro zna sve što je stvorio, Onaj koji vam iz zelenog drveća vatru stvara i vi njome potpaljujete." Zar Onaj koji je stvorio nebesa i Zemlju nije kadar stvoriti njima slične? Jeste, On sve stvara i On je Sveznajući." (Bilježi ga Hakim i ocjenjuje ga vjerodostojnim po kriterijima Buharije i Muslima, iako ga oni nisu zabilježili)

Pozivanje u islam mora biti poput ovog primjera – način logičkog sučeljavanja mišljenja i odgovora, nepobitnih i jasnih dokaza koji ne ostavljaju prostora za sumnju da je islam ispravna vjera koja je najpreča da se slijedi onima koji imaju zdrav razum i tragaju za istinom. S takvim dokazima trijumf je neminovan na kraju. Uzvišeni Allah navodi dijalog između Ibrahima, a.s., i babilonskog kralja Nimruda bin Ken'ana pa kaže: ... **"Zar nisi čuo za onoga koji se sa Ibrahimom o njegovu Gospodaru prepirao, onda kada mu je Allah carstvo dao? Kad Ibrahim reče: "Gospodar moj je Onaj koji život i smrt daje" – on odgovori: "Ja dajem život i smrt!" – "Allah čini da Sunce izlazi sa istoka" – reče Ibrahim – "pa učini ti da grane sa zapada!" I nevjernik se zbuni. – A Allah silnicima neće ukazati na Pravi put."**³⁰

4. Tolerantnost islama na polju da've (pozivanja u islam) se ogleda i u tome što prilikom pozivanja u islam ne smije biti vrijeđanja, klevetanja, ruganja, uzbuđenja i provokacije. Kaže Uzvišeni: **"Reci robovima Mojim da govore samo lijepe riječi: – jer bi šejtan mogao posijati neprijateljstvo među njima, šejtan je, doista, čovjekov otvoreni neprijatelj."**³¹

5. Od tolerantnosti islama je i to što se prilikom da've moraju koristiti najljubaznije, najblaže metode i načini, riječi samilosti i nježnosti kako bi se pronašao najlakši put do srca onih koje pozivamo. Kaže Uzvišeni Allah: **"O sljedbenici Knjige, zašto se o**

³⁰ Al-Bakarah 258.

³¹ Al-Isra' 53.

Ibrahimu prepirete, pa zar Tevrat i Indžil nisu objavljeni poslije njega? Zašto ne shvatite?”³²

6. Prilikom pozivanja u islam izlaganje mora biti putem blagih riječi, a nikako sa ljutnjom i žestinom, što je još jedan vid tolerantnosti islama na ovom polju. Kada je Allah Uzvišeni poslao Musaa i njegovog brata Haruna, a.s., Faraonu da ga pozovu u islam, a on je sebe proglasio božanstvom i pozivao je ljude da ga obožavaju, rekao im je sljedeće: **“Idite faraonu, on se, doista, osilio, pa mu blagim riječima govorite, ne bi li razmislio ili se poboja!”³³**

7. Od tolerantnosti islama, kada govorimo o da’vi, je i to što se od neistomišljenika koji su nemuslimani moraju tražiti dokazi i pružiti im se prilika da izlože i predstave ono što imaju. Kaže Uzvišeni: **“Reci: "Kažite vi meni ili pokažite mi šta su stvorili na Zemlji i da li imaju ikakva udjela u nebesima oni kojima se vi, pored Allaha, klanjate? Donesite mi Knjigu objavljenu prije ove ili samo kakav ostatak znanja, ako istinu govorite.”³⁴**

8. Također, tolerantnost islama na polju dave se vidi i u tome što se od neistomišljenika traži da učestvuju u osmišljenom dijalogu, dijalogu koji ima cilj i svrhu, koji poziva ka zajedničkoj, Božijoj riječi i pravcu, a odvraća od razilaženja koje prati dizanje glasova, riječi u kojoj se vidi ljubav i želja za dobrim prema njima. Kaže Uzvišeni Allah: **“Reci: "O sljedbenici Knjige, dodite da se okupimo oko jedne riječi i nama i vama zajedničke: da se nikome osim Allahu ne klanjamo, da nikoga Njemu ravnim ne smatramo i da jedni druge, pored Allaha, bogovima ne držimo!" Pa ako oni ne pristanu, vi recite: "Budite svjedoci da smo mi muslimani!”³⁵**

9. Od tolerantnosti islama na polju da’ve je i to što su vrata za prihvatanje islama širom otvorena kao što je i pristup njegovim

³² Alu Imran 65.

³³ Ta-Ha 43-44.

³⁴ Al-Ahkaf 4.

³⁵ Alu Imran 64.

sljedbenicima, i to bez ikakvih poteškoća, komplikacija, napora, određenih rituala i vjerskih ceremonija koje se obavljaju na određenim mjestima i pred određenim ljudima. Ovo zato što između Gospodara (Allaha) i roba (čovjeka) postoji direktna veza bez ikakvog posredništva. Onaj ko odluči da postane musliman treba da izgovori riječi koje su lahke za izgovor, a uzvišenog su značenja i nakon toga pristupa islamu. Te riječi su riječi šehadeta **(SVJEDOČIM DA NEMA DRUGOG BOGA KOJI ISTINSKI ZASLUŽUJE DA SE OBOŽAVA OSIM ALLAHA I DA JE MUHAMMED ALLAHOV ROB I POSLANIK)**, koje su ključ ulaska u islam. Onaj ko ih izgovori odrekao se svake druge vjere i ideologije koja je suprotna islamu i za njega važi sve ono što važi i za druge muslimane.

10. Također, tolerantnost islama na polju da've ogleda se u tome što onome ko prihvati islam Allah prašta sve grijehе prije islama. Kaže Uzvišeni Allah: **“Reci onima koji ne vjeruju: ako se okane, biće im oprošteno ono što je prije bilo.”**³⁶

Rekao je Allahov poslanik a.s.: “Islam briše sve ono što je bilo prije, i tevba (pokajanje) briše sve ono što je bilo prije.” (Bilježi ga Ahmed, hadis je sahih)

11. Od tolerantnosti islama na polju da've je i to što će Allah nagraditi onoga ko prihvati islam za dobra djela koja je činio prije islama. **Prenosi Hakim bin Hizam r.a.: Rekao sam – O Allahov poslanice, šta će biti sa onim što sam radio u džahijetu (periodu prije islama) – udjeljivao sam sadaku, oslobađao robove, vodio računa o rodbinskim vezama. Da li ću za to biti nagrađen? Poslanik, a.s., je odgovorio – Da, bit ćeš nagrađen za to. (Buhari)**

12. Tolerantnost islama na polju da've se ogleda i u tome što će onaj ko prihvati islam, a prethodno je bio sljedbenik druge vjere, biti dvostruko nagrađen, i to zbog vjerovanja u svoje poslanike i zbog vjerovanja u poslanicu Muhammeda, a.s., rekao je Uzvišeni: **“Oni kojima smo dali Knjigu prije Kur'ana, vjeruju u nj, a kad im se**

³⁶ Al-Anfal 38.

kazuje, govore: "Mi vjerujemo u nj, on je istina od Gospodara našeg, mi smo i prije bili muslimani." Oni će dobiti dvostruku nagradu zato što trpe i što lijepim zlo uzvraćaju i što od onoga što im dajemo udjeljuju."³⁷

³⁷Al- Kasas 52-54.

TOLERANTNOST ISLAMA NA POLJU SARADNJE SA NEMUSLIMANIMA

U početku govora o ovoj temi navešćemo riječi orijentaliste Luisa Junga koje će nam poslužiti kao uvod u temu o nekim aspektima tolerantnosti prema nemuslimanima. On između ostaloga kaže: “Mnoge stvari zapad još uvijek mora da uči od islamske civilizacije, a jedna od njih je tolerantnost arapa.”³⁸

1. Od tolerantnosti islama prema nemuslimanima je to što islam dozvoljava sve trgovače transakcije i poslove sa njima, kupoprodaju, partnerstva i savjezništva i to pod precizno određenim zakonskim regulativama koje osiguravaju od eventualne štete i štite prava na obostrano zadovoljstvo, svjesnost, znanje o onome što je dogovoreno kao i o uslovima, tj. tačkama dogovora. **Od Aiše, r.a., se prenosi da je Božiji Poslanik a.s. od nekog jevreja kupio namirnica na veresiju, a u zalog mu dao svoj željezni štit. (Buhari)**

Dakle, kada govorimo o međusobnoj saradnji islam nije ništa zabranio osim onoga što je štetno i nepravda, kao što su kamata, kocka i kladenje. Sve ovo je također zabranjeno da muslimani čine među sobom. Kaže Uzvišeni: **“O vjernici, bezdušni zelenaši ne budite, i Allaha se bojte, jer ćete tako postići ono što želite.”**³⁹

Također je Uzvišeni rekao: **“O vjernici, vino i kocka i kumiri i strijelice za gatanje su odvratne stvari, šejtanovo djelo; zato se toga klonite da biste postigli što želite. Šejtan želi da pomoću vina i kocke unese među vas neprijateljstvo i mržnju i da vas od sjećanja na Allaha i od obavljanja molitve odvрати. Pa hoćete li se okaniti?”**⁴⁰

2. Tolerantnost islama prema nemuslimanima ogleda se u tome što je dozvoljeno obaviti namaz u njihovim bogomoljama. Prenosi se da je

³⁸ Vidi Arapi i Evropa, str. 10. preneseno iz *Rekli su o Islamu*, str. 327.

³⁹ Alu- Imran 130.

⁴⁰ Al-Maidah 90-91.

Ebu Musa klanjao namaz u crkvi u Damasku za koju kažu da je nosila ime Nahja. Svakako, ovo je dozvoljeno u slučaju ako se ne nađe drugo mjesto za obavljanje namaza, zbog pokudenosti klanjanja na mjestima gdje ima slika, freski i kipova.

3. Islam je tolerantan prema nemuslimanima i na taj način što im je dozvoljen ulazak u džamije sa izuzetkom Mesdžidul-harama u Mekki (Ka'ba i harem oko nje) ako za to postoji određena potreba ili interes. Poslanik, a.s., je primio delegaciju nemuslimana u Medinskoj džamiji, poznat je i slučaj kada je Sumama bin Asal (vođa arapskog plemena Benu Hanifa) bio zarobljen u Poslanikovoj, a.s., džamiji prije nego je prihvatio islam, Allah bio zadovoljan sa njim.

4. Od tolerantnosti islama prema nemuslimanima je i to što je u islamu dozvoljeno obilaziti bolesne nemuslimane i doviti za njihovo ozdravljenje. **Od Enesa, r.a., prenosi se da je rekao: “Jevrejski dječak je služio Allahovog poslanika, s.a.v.s., pa se razbolio. Poslanik, s.a.v.s., je došao da ga obiđe, sjeo je kod njegove glave, i rekao mu – prihvati islam. Dječak pogleda u svog oca, a on mu reče: Poslušaj Ebul-Kasima (Muhammeda), s.a.v.s. Poslanik, s.a.v.s., je nakon toga izašao rekavši: “Neka je hvala Allahu koji ga je spasio vatre.” (Buhari)**

5. Još jedan od vidova tolerantnosti islama prema nemuslimanima je i to što je u islamu dozvoljeno izraziti im saučešće kada umre neko od njihove rodbine. **Od Ebu Hurejre se prenosi da je Allahov poslanik a.s., rekao: “Tražio sam od mog Gospodara (Allaha) da mi dozvoli da molim za oprost moje majke pa mi nije dozvolio, zatim sam molio da mi dozvoli da posjećujem njen mezar pa mi je to dozvolio.” (Muslim)**

6. Od tolerantnosti islama prema nemuslimanima je i to što je u islamu dozvoljeno udjeljivati im sadaku i poklone ako ne učestvuju u ratu. **Prenosi se od Abdullaha ibn Amra ibn el-Asa, radijallahu anhu, da je on jednom zaklao ovcu, pa je nakon toga upitao: „Da li ste išta odnjeli našem komšiji židovu?“, a zatim je rekao: „Čuo sam Vjerovjesnika, sallallahu ‘alejhi ve selleme, kako kaže:**

„Džibril mi je konstantno oporučio⁴¹ao lijep odnos prema komšiji da sam pomislio da će on biti nasljednik moga imetka!“⁴¹ (muttefekun alejhi) *(da sam pomislio da će on biti nasljednik moga imetka – očekivao sam da će mi doći naredba od Allaha da komšija bude jedan od nasljednika kao što je rodbina, a sve ovo dovoljno govori o veličini i važnosti dobročinstva prema komšiji i čuvanja njegovih prava)*

Štaviše, dozvoljeno je i zekat, na koji imaju pravo oskudni muslimani, dati onim nemuslimanima čija srca treba pridobiti kako bi se na taj način ostvario neki interes za muslimane, otklonila neka šteta od njih, ili kako bi ti nemuslimani prihvatili islam, a ako je potrebno i zaštititi se od njih na taj način. Kaže Uzvišeni Allah: **“Zekat pripada samo siromasima i nevoljnicima, i onima koji ga skupljaju, i onima čija srca treba pridobiti, i za otkup iz ropstva, i prezaduženima, i u svrhe na Allahovom putu, i putniku. Allah je odredio tako! – A Allah sve zna i mudar je.”**⁴²

Od Omera ibn Abdul-Aziza se prenosi da je rekao: “Čuo sam da je Omer ibn Hattab vidio čovjeka od “ehluz-zimme” (oni od nemuslimana koji plaćaju džizju – porez u islamskoj državi) kako prosi pred vratima muslimana pa mu je rekao –Ne bi bilo pravedno da uzimaju od tebe džizju dok si mladić, a da te danas mi zapostavimo – a zatim je naredio da mu se da imetka iz državne kase.” (El-Kešfu vel-Bejan, En-Nejsaburi, bilježe ga Ebu Abid i Ibn Zendževejh)

7. Od tolerantnosti islama je i dozvola čuvanja rodbinskih veza između muslimana i nemuslimana. **Od Esme bint Ebi Bekr se prenosi da je rekla: “Došla mi je majka dok je bila mušrikinja za vrijeme Allahaovog poslanika, a.s., pa sam ga upitala da li da sa njom održavam rodbinske veze jer je žudjela za mnom, pa mi je rekao – Da, održavaj sa svojom majkom rodbinske veze.” (Buhari)**

⁴¹ At-Tirmizi, 4. dio, str. 333, br. hadisa 1943.

⁴² At-Tavbah 60.

8. Islam je tolerantan prema nemuslimanima i u pogledu upotrebe njihovog posuđa ako ga prethodno nisu koristili u svojim kuhinjama za spremanje ili za jelo onoga što je haram, kao npr. svinjsko meso ili alkohol. Dozvoljeno je i koristiti njihovu odjeću ako nije napravljena od materijala koji su haram kao što su zlato, srebro, svinjska ili pseća koža. Upotreba ovih stvari, bilo da se radi o posuđu ili odjeći, nije dozvoljena muslimanima zbog hadisa kojeg prenosi Ebu Sa'lebe El-Hušeni u kojem stoji: **“O Allahov poslaniče, kada se zadesim u zemlji kršćana i jevreja (ehlul-kitabije) da li mi je dozvoljeno da jedem iz njihovog posuđa? Poslanik odgovori: “Ako nađete nešto drugo jedite iz toga, a ako ne onda operite njihovo posuđe i jedite iz njega.” (Buhari)**

9. Od tolerantnosti islama prema nemuslimanima je i dozvola ženidbe sa pripadnicama ehlul-kitabija (kršćani i jevreji), kao što je dozvoljeno konzumiranje njihove hrane ako je halal, zbog riječi Uzvišenog Allaha: **“Od sada vam se dozvoljavaju sva lijepa jela; i dozvoljavaju vam se jela onih kojima je data Knjiga, i vaša jela su njima dozvoljena; i čestite vjernice su vam dozvoljene, i čestite kćeri onih kojima je data Knjiga prije vas, kad im vjenčane darove njihove dadete s namjerom da se njima oženite, a ne da s njima blud činite i da ih za prilježnice uzimate.”⁴³**

10. Vid tolerantnosti islama prema nemuslimanima je priznavanje predislamskog braka onome ko od njih prihvati islam, kao što je Allahov poslanik, a.s., učinio sa onima koji su primili islam. **Takav je bio slučaj sa Gilan bin Seleme Es-Sekafijem, koji je prihvatio islam, a imao je 10 žena pa mu je Allahov poslanik, a.s., rekao: “Izaberi četiri od njih.” (Tirmizi, Albani ga je ocijenio kao hasen, El-Irva': 1885)**

11. Od tolerantnosti islama prema nemuslimanima je i to što je dozvoljeno konzumirati meso stoke čije je meso inače dozvoljeno jesti, a koju su zaklali ehlul-kitabije (jevreji i kršćani) pod uslovom da su prilikom klanja spomenuli Allahovo ime. Kaže Allah Uzvišeni:

⁴³ Al-Maidah 5.

“Ne jedite ono pri čijem klanju nije spomenuto Allahovo ime, to je, uistinu, grijeh!”⁴⁴

12. Također je u islamu dozvoljeno pružiti zaštitu nemuslimanu, jer kaže uzvišeni: **“Ako te neki od mnogobožaca zamoli za zaštitu, ti ga zaštititi da bi saslušao Allahove riječi, a potom ga otpremi na mjesto pouzdano za njega.”⁴⁵**

13. Od tolerantnosti islama prema nemuslimanima je i to da ako neko od njih počini zločin za koji je propisana kazna u islamskoj zemlji i ugrozi pravo muslimana, onaj koji je oštećen može ako želi oprostiti, prihvatiti krvarinu ili pak zatražiti odmazdu. Rekao je Uzvišeni: **“Mi smo im u njemu propisali: glava za glavu, i oko za oko, i nos za nos, i uho za uho, i zub za zub, a da rane treba uzvratiti. A onome ko od odmazde odustane, biće mu to od grijeha iskupljenje.”⁴⁶**

14. Islam je tolerantan prema nemuslimanima pa je zabranjeno muslimanima da psuju ili grde njihove religije. Rekao je Allah Uzvišeni: **“Ne grdite one kojima se oni, pored Allaha, klanjaju, da ne bi i oni nepravedno i ne misleći šta govore Allaha grdili.”⁴⁷**

15. Također, islam naređuje poštivanje i ispunjenje dogovora sa nemuslimanima. Kaže Uzvišeni Allah: **“O vjernici, ispunjavajte svoje obaveze (ugovore)...”⁴⁸**

Prema nemuslimanima se moraju ispoštovati i data obećanja i zabranjeno je kršiti ih, jer kaže Uzvišeni: **“I ispunjavajte obavezu, jer će se za obavezu, zaista, odgovarati!”⁴⁹**

16. Od tolerantnosti islama prema nemuslimanima je i to što su njihovi imeci, životi i čast zaštićeni i poštovani, pa je zabranjeno

⁴⁴ Al-An'am 121.

⁴⁵ At-Tavbah 6.

⁴⁶ Al-Maidah 45.

⁴⁷ Al-An'am 108.

⁴⁸ Al-Maidah 1.

⁴⁹ Al-Isra' 34.

činiti im nepravdu, ugrožavati njihova prava ili se loše ophoditi prema njima. Kaže Allah: **“Allah vam ne zabranjuje da činite dobro i da budete pravedni prema onima koji ne ratuju protiv vas zbog vjere i koji vas iz zavičaja vašeg ne izgone – Allah, zaista, voli one koji su pravični.”**⁵⁰

Rekao je Allahov Poslanik, a.s.: **“Onome ko učini nepravdu štíćeniku islamske države, nešto mu uskrati, optereti ga preko njegovih mogućnosti, ili uzme nešto od njega bez odobrenja, ja ću biti dokaz protiv njega na Sudnjem danu.”**⁵¹ (Albani ga je ocijenio vjerodostojnim u “As-Sahihah”: 445.

Rekao je Allahov poslanik, a.s.: **“Onaj ko ubije nemuslimana kojem je islamska država dala sigurnost, neće osjetiti miris Dženneta, iako se on prostire i osjeća na razdaljini od 40 godina hoda.”** (Buhari)

17. Još jedan od vidova tolerantnosti i širokogrudosti islama prema nemuslimanima koji plaćaju džizju (ehluz-zimme) je to što oni uživaju socijalnu sigurnost dok su god pod okriljem islamske države. Drugi halifa (vođa pravovjernih) Omer ibn Hattab, r.a., kada je vidio starca jevreja kako prosi od ljudi raspitao se o njemu i saznao da je od onih koji plaćaju džizju. Tada je Omer r.a. rekao – Nismo bili pravedni prema tebi kada smo od tebe uzeli džizju u mladosti pa smo te zapostavili u starosti. Zatim ga je odveo svojoj kući i dao mu ono što je našao kod sebe od hrane i odjeće. Nakon toga ga je poslao čuvaru državne kase i poručio mu – Kada vidiš ovoga (siromašnog starca) i njemu slične daj im koliko im je dovoljno iz državne kase, jer Uzvišeni Allah kaže **“Zekat pripada siromašnima i nevoljnicima...”**, siromašni – to su muslimani, a nevoljnici – to su kršćani i jevreji (Ehlul-kitab).⁵²

18. Tolerantnost islama prema nemuslimanima se ogleda i u praštanju i pomilovanju neprijatelja među njima u situaciji kada se

⁵⁰ Al-Mumtahanah 8.

⁵¹ Sunen Ebu Davuda, 3. dio, str. 170, br. hadisa 3052.

⁵² Al-Hiradž liEbi Jusuf 126.

procijeni da će se na taj način pridobiti njihova srca, istaći tolerantnost islama i njegova glavna karakteristika – da je islam vjera samilosti i ljubavi, a nikako vjera u kojoj se grabi prilika za osvetom i tiranijom. Kaže Allah Uzvišeni: **“Ali, zato što su zavjet svoj prekršili, Mi smo ih prokleli i srca njihova okrutnim učinili. Oni su riječi s mjesta na kojima su bile uklanjali, a dobar dio onoga čime su bili opominjani izostavili. I ti ćeš kod njih, osim malo njih, neprestano na vjerolomstvo nailaziti, ali im oprosti i ne karaj ih! – Allah, uistinu, voli one koji čine dobro.”**⁵³

Također kaže Uzvišeni: **“Mnogi sljedbenici Knjige jedva bi dočekali da vas, pošto ste postali vjernici, vrate u nevjernike, iz lične zlobe svoje, iako im je Istina poznata; ali vi oprostite i preko toga pređite dok Allah Svoju odluku ne donese. – Allah, zaista, sve može.”**⁵⁴

I kaže Allah: **“Reci vjernicima da oprostite onima koji ne očekuju Allahove dane u kojima će On nagraditi ljude za ono što su radili.”**⁵⁵

19. Od tolerantnosti islama prema nemuslimanima je i to što se oni pozivaju na najljepši način, otvorena su im vrata nade, spominje im se oprost od Allaha, kao i to da ne gube nadu u Allahovu milost i oprost. Kaže Allah Uzvišeni: **“Reci onima koji ne vjeruju: ako se okane, biće im oprošteno ono što je prije bilo; a ako se ne okane – pa, zna se šta je s drevnim narodima bilo.”**⁵⁶

20. Tolerantnost islama se ogleda i u činjenici da islam svim ljudima želi dobro što je i jedan od znakova vjerovanja (imana). Ovo proističe iz toga što je islam vjera mira, spasa i ljubavi. Rekao je Allahov poslanik a.s.: **“O Ebu Hurejre, budi bogobožan (čuvaj se harama) – bićeš najpobožniji čovjek, budi zadovoljan s onim što imaš – bićeš najzahvalniji čovjek, želi ljudima ono što želiš**

⁵³ Al-Maidah 13.

⁵⁴ Al-Bakarah 109.

⁵⁵ Al-Džasijah 14.

⁵⁶ Al-Anfal 38.

sebi – bićeš pravi vjernik, komšiji čini dobročinstvo – bićeš dobar musliman i nemoj se pretjerano smijati jer pretjerani smijeh umrtvljuje srce.” (Sahih, “Sahihul-Džami’ 4580”)

TOLERANTNOST I FLEKSIBILNOST ISLAMA NA POLJU IBADETA (OBREDOSLOVLJA)

Svi obredi koje je islam propisao zasnovani su na principu tolerantnosti i fleksibilnosti, a to je ono čime se islam posebno izdvaja i odlikuje. Ovo zato da bi svaki musliman mogao u skladu sa svojim mogućnostima i prilikama osjetiti slast ibadeta (obožavanja Allaha), kako mu ne bi bio uskraćen razgovor, šapat sa Allahom i osjećaj smiraja i sreće u obožavanju Allaha. Kaže Allah Uzvišeni: **“One koji vjeruju i čija se srca, kad se Allah spomene, smiruju – a srca se doista, kad se Allah spomene, smiruju!”**⁵⁷

U islamskim propisima nema opterećivanja preko ljudskih mogućnosti. Kaže Allahov poslanik a.s.: **“Činite onoliko koliko možete, jer tako mi Allaha, Allahu neće dosaditi da vas nagrađuje sve dok vam ne dosadi da činite dobro.”** (Buhari)

Od tolerantnosti islama je i to što sve naredbe i obredi u islamu su u skladu sa zdravom ljudskom prirodom i mogućnostima, bez opterećivanja i sukobljavanja sa istom. Štaviše, islam ne propisuje čovjeku ono što nije u stanju učiniti pa čak i kada se radi o ibadetu. **Enes, r.a., pripovijeda kako je Allahov poslanik, a.s., vidio jednog starca kako jedva hoda između svoja dva sina oslanjajući se na njih, pa je upitao – Šta je ovo? Oni odgovoriše – Zarekao (zavjetovao) se da će pješačiti. Na to reče Allahov poslanik a.s. – Allahu ne treba njegovo samokažnjavanje. Poslanik, a.s, mu je naredio da jaše.** (Buhari)

Tolerantnost islama na polju ibadeta (obredoslovlja) se ogleda u tome što je Allah Uzvišeni muslimanu koji zbog bolesti, putovanja i sl. koristi olakšice u obavljanju obreda, propisao istu nagradu kao da ih obavlja u potpunosti. Kaže Allahov poslanik a.s.: **“Kada se Allahov rob razboli, ili je putnik, slijedi mu ista nagrada kao**

⁵⁷ Ar-Ra'd 28.

kada svoje obrede obavlja u potpunosti onako kako je propisano.” (Buhari)

U ovom smislu islam čak obavezuje muslimana da koristi olakšice kako bi postigao nagradu od Allaha, jer Allahov poslanik, a.s., kaže: **“Zaista Allah voli da se koriste Njegove olakšice kao što voli da se izvršavaju Njegove naredbe.” (Sahihul-džami’: 1885, El-Irva’: 564)**

Od tolerantnosti islama je i to što su naredbe, obredi i ruknovi (sastavni dijelovi nekog obreda) u određenim situacijama olakšani ili prestaju važiti, kao na primjer:

1. FLEKSIBILNOST ISLAMA NA POLJU ČISTOĆE

Čistoća u islamu je propisana i naređena radi ispravnosti većine obreda. Budući da je voda potrebna muslimanu kako bi se abdestio za pet dnevnih namaza kao i za dobrovoljne namaze, za gusul – kupanje nakon džunupluka i na dan džume i bajrama, u teškoj situaciji kada nema vode obaveznost čistoće prestaje važiti, a nagrada ostaje ista. Od tolerantnosti i fleksibilnosti islama kada je riječ o obrednoj čistoći (abdest, gusul) izdvajamo sljedeće:

- U islamu je osnova kod vode da se može koristiti za čišćenje sve dok ne promijeni boju, miris i okus, a to je zato da se čovjeku nebi otežalo. Kaže Allahov poslanik a.s.: **“Voda je čista i ništa je ne može onečistiti.”**

- Voda koja ostane nakon što iz nje piju čiste životinje je čista i dozvoljeno je muslimanu da je koristi za potrebe čišćenja i pića. **Kebša, kći Ka’b ibn Malika, prenosi: “Ebu Katade me posjetio i ja sam mu poljevala vodu da se abdesti. U to dođe mačka i počeo da pije. On joj primače posudu i ona se napi. Vidjevši me da ga posmatram”, veli Kebša, “on reče: “Čudiš se kćerko moga brata (po vjeri)?”- “Da”, rekoh. A on reče: “Allahov poslanik, s.a.v.s., je kazao: ‘Mačka nije nečista. Ona je zaista od onih koji**

obilaze oko vas (živi s vama, tj. stalno obilazi oko vas).” (Sahihu Ebi Davud)

- U slučaju nestašice vode, nemogućnosti njene upotrebe zbog bolesti i sl., nemogućnosti da se njome abdesti iz straha za svoj život zbog žestoke hladnoće, ili ako je nema dovoljno osim za piće, onda je dozvoljeno uzeti tejemmum dodirujući zemlju ili pijesak, koji mijenja vodu, primjenjujući olakšicu od Allaha, jer kaže Uzvišeni: **“A ako ste bolesni ili na putu ili ako ste izvršili prirodnu potrebu ili ako ste se sastajali sa ženama, a ne nađete vode, onda rukama svojim čistu zemlju dotaknite i njima preko lica svojih i ruku svojih pređite. Allah ne želi da vam pričini poteškoće, već želi da vas učini čistim i da vam blagodat Svoju upotpuni, da biste bili zahvalni.”**⁵⁸

- Također, dozvoljeno je uzeti mesh po mestvama ili čarapama (mada ovaj propis ima svoje uslove) turbanu i zavoju (ono čime se obavije polomljena kost – gips i sl.) bez da se skidaju, kako musliman ne bi upao u poteškoću stalnog skidanja i svlačenja istih, a naročito usled žestohih hladnoća i mrazeva. **Dža’fer bin Amr bin Umejje Ad-Dameri prenosi od svoga oca da je rekao – Vidio sam Allahovog poslanika, a.s., kako uzima abdest i potrao je po svojoj obući i turbanu.” (Muslim, Ebu Davud)**

- Islam je strog prema onima koji ne olakšaju drugima u slučaju teških uslova za ljude. **Rekao je Džabir, Allah bio sa njim zadovoljan: “Izašli smo na put i jednog čovjeka od nas je "pogodio" kamen, te mu povrijedio glavu, a potom je postao džunup u snu. Upitao je svoje drugove: "Da li mi nalazite olakšicu za tejemmum?" Rekli su mu: 'Ne nalazimo ti olakšicu, jer možeš da koristiš vodu.' On se okupao, a zatim umro. Pa kada su došli kod Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, bio je obaviješten o tome, pa je rekao: 'Ubili su ga, Allah ih ubio (rekao je to kao ukor i prijetnju, braneći im da izdaju fetve bez znanja). A zašto nisu pitali, kada nisu znali, zaista je lijek za neznanje**

⁵⁸ Al-Maidah 6.

pitanje. Bilo je dovoljno da uzme tejemmum, ili da pokrije ranu i po tome uzme mesh (da potre po ranjenom dijelu tijela preko zavoja), a ostale dijelove tijela da opere." (Ebu Davud, Sahihul-džami': 4363)

- Od tolerantnosti islama na polju čistoće je i to što je u osnovi cijela zemlja čista kako bi musliman mogao da obavi vjerske obrede gdje god hoće, osim na groblju, kupatilu i ostalim nečistim mjestima gdje je nečistoća očigledna. Namaz nije dozvoljeno obavljati na mjestima specijalizovanim za određenu namjenu kao što su manastiri i trgovišta kako musliman ne bi upao u neprijatnost i poteškoć. Allahov poslanik, a.s., je rekao: ***"Zemlja mi je učinjena mjestom za obavljanje namaza i čistom, pa koga god iz mog ummeta zadesi namaz bilo gdje, neka klanja."*** (Muttefekun alejhi)

- Također je dozvoljeno ukloniti nečist sa zemlje bez pretjerivanja u tome i poteškoća, nakon čega zemlja ponovo biva čistom. **Ovo se jasno da zaključiti iz priče o beduinu koji se pomokrio u mesdžidu pa su ljudi krenuli ka njemu, a Allahov poslanik, a.s., ih je zaustavio i rekao – Ostavite ga i na mjesto gdje se pomokrio prospite kofu vode, jer mi smo poslati da olakšavamo, a ne da otežavamo. Buhari (Beduin je čovjek koji živi u pustinji, daleko od civilizacije)**

- Od tolerantnosti i fleksibilnosti islama na polju čistoće je i to što su mokraća i izmet životinja čije je meso dozvoljeno jesti, kao i njihova krv, ukoliko nije u velikoj količini, čisti, tj. njime se ne može onečistiti odjeća niti mjesto gdje borave, osim tor u kojem borave kamile. **Džabir ibn Semure, r.a., je pripovijedao da je neki čovjek pitao Allahovog poslanika, s.a.v.s.: - Trebam li se abdestiti zbog jedenja mesa zaklanog bravčeta? Allahov poslanik mu je odgovorio: 'Ako hoćeš, abdesti, a ako nećeš, ne moraš.' Zatim je isti čovjek pitao dalje: - Trebam li se abdestiti zbog jedenja devina mesa? Poslanik mu je odgovorio: 'Da, abdesti zbog jedenja devina mesa!' - A da li mogu namaz klanjati u ovčijem toru? Poslanik mu je odgovorio: 'Da!' Ovaj nastavi pitati: - Da li**

mogu namaz obaviti u toru za deve? i Poslanik mu reče: 'Ne!'
(Muslim)

2. FLEKSIBILNOST ISLAMA NA POLJU OBAVLJANJA NAMAZA

Namaz je propisan kako bi se uspostavila veza između čovjeka i njegovog Gospodara - Allaha i kako bi se on osamio sa Allahom, obraćajući Mu se i dozivajući Ga. Kad god se musliman upusti u ovosvjetska zadovoljstva i plamen imana (vjerovanja) u njegovom srcu oslabi, muezzin poziva na namaz kako bi se taj plamen ponovo pojačao i na taj način musliman održava vezu sa svojim Stvoriteljom kroz svih pet propisanih namaza u toku dana i noći koje muslimani obavljaju u džematu (grupno) u džamiji, osim onaj ko ima opravdanje pa izostane iz džemata. Na taj način se međusobno upoznaju, jačaju ljubav i ujedinjenost i informišu se o stanju svakog od njih. U džematu nestaju sve socijalne i društvene različitosti gdje muslimani stoje zajedno u safovima rame uz rame, stari i mladi, bogati i siromašni, uglednici i skromni. Svi su isti u poniznosti prema Allahu i stajanju pred Njim, okrenuti prema istoj kibli (Ka'bi), obavljajući iste pokrete, a to je namaz – najbitniji stub islama nakon riječi šehadeta. **Od Enesa ibn Malika se prenosi da je Allahov poslanik, a.s., rekao: “Prvo što će čovjek biti pitan na Sudnjem danu je namaz, pa ako mu namaz bude ispravan, biće mu ispravna i primljena njegova druga djela, a ako mu namaz bude neispravan, biće mu neispravna i ostala djela.” (Bilježe ga Ahmed i Ibn Madže, a šejh Albani ga je ocijenio vjerodostojnim)**

Bez obzira što se namaz obavlja pet puta u toku dana i noći, fleksibilnost olakšica i tolerantnost u njemu je očigledna kako bi musliman obavljao namaz drage volje i sa zadovoljstvom, bez poteškoća. Navešćemo neke aspekte tolerantnosti i fleksibilnosti islama na polju propisanosti namaza:

- Musliman može namaz obavljati u skladu sa svojim mogućnostima, pa iako je obavezno stajanje u namazu onaj ko ne može stajati zbog

starosti ili nekog drugog razloga može klanjati sjedeći, a ako ne može sjedeći, klanjaće ležeći, a ako ni to ne može, klanjaće išaretom. Allahov poslanik, a.s., je rekao: **“Klanjajte stojeći, a ako to niste u stanju onda klanjajte sjedeći, a ako ni to niste u stanju onda klanjajte ležeći.”** (Buhari)

- Također je moguće obavljati namaz u različitim situacijama u zavisnosti od prilika u kojima se musliman nalazi – da li je bezbjedan ili se nečega plaši. Kaže Allah Uzvišeni: **“Redovno molitvu obavljajte, naročito onu krajem dana, i pred Allahom ponizno stojte. Ako se budete nečega bojali, onda hodeći ili jašući.”**⁵⁹

- Od tolerantnosti i fleksibilnosti islama kada je namaz u pitanju jeste i to što je putniku dozvoljeno kratiti i spajati namaze koji imaju četiri rekata i klanjati ih u njihovo vrijeme ili kasnije (podne i ikindiju možemo spojiti i skratiti u podnevski ili ikindijski vakat, a akšam i jaciju možemo spojiti i klanjati u akšamski ili jacijski vakat) kada je najpogodnije. **Ja'la ibn Umejje je rekao: - Proučio sam Omeru ibn el-Hattabu ajet: Nema smetnje da skratite namaz ako se bojite da će vas napasti oni koji ne vjeruju (En-Nisa', 101.), i kazao: - Sad su ljudi sigurni! (tj. nije ratno stanje, ne postoji strah od nevjernika i ljudi su bezbjedni, zašto onda kratimo namaz tokom putovanja) - I ja sam se tome čudio, pa sam upitao Božijeg poslanika, a.s., i on mi je rekao: 'To je sadaka koju vam Allah udjeljuje, zato primite Njegovu sadaku!'** (Muslim)

- Također je dozvoljeno bolesniku spajanje namaza ili kada su jake hladnoće i kiše, iako onaj ko se nađe u nekom od ovih stanja nije putnik. **Od Ibn Abbasa, r.a., se prenosi: - Božiji poslanik, a.s., spojio je podne sa ikindijom i akšam sa jacijom u Medini, kad nije bilo nikakva straha niti vremenske nepogode. Kaže Ebu Zubejr - Upitao sam Seida - Zašto je to radio? On reče: “Isto to sam pitao Ibn Abbasa” pa mi je rekao: “Htio je da ne pritješnjuje Ummet.”** (Muslim)

⁵⁹ Al-Bakarah 238-239.

Od tolerantnosti i fleksibilnosti islama na polju namaza je i to što su namazi tako raspoređeni da za njihovo obavljanje ima dovoljno vremena bez ikakve trke s vremenom kako musliman ne bi upao u poteškoću.

"Od Džabira, radijallahu anhu, se prenosi da je Džibril, alejhi selam, došao Allahovom poslaniku, salallahu alejhi ve seleme, i rekao mu: 'Ustani i klanjaj!' Pa je ustao da klanja a sunce se već pomjerilo sa zenita. Zatim mu je došao u vremenu ikindije i rekao mu: 'Ustani i klanjaj!' Pa je Allahov Poslanik, salallahu alejhi ve seleme, klanjao ikindiju a sjenka je bila kao i njen objekat. Onda mu je došao u vremenu akšama i rekao mu: 'Ustani i klanjaj!' Pa je klanjao kada se sunce sakrilo iza brda. Zatim mu je došao u vremenu jacije i rekao mu: 'Ustani i klanjaj!' Pa je klanjao jaciju kada je nestalo rumenilo, pa mu je za sabah opet došao i rekao mu: 'Ustani i klanjaj!' Pa je klanjao sabah kada je zabijelila zora. Onda mu je i sjutradan dolazio i govorio mu za podne 'Ustani i klanjaj!' Pa je klanjao kad je sjenka bila kao i objekat.

Zatim, za ikindiju, pa je Allahov Poslanik, salallahu alejhi ve seleme, klanjao kada je sjenka bila dvostruko veća od objekta. Zatim mu je došao za vrijeme akšama, u istom vremenu bez promjene.

Zatim mu je došao za jaciju kada je prošla polovina noći (ili je reko: jedna trećina noći). Zatim mu je za sabah došao kada se skoro razdanilo! A zatim mu je rekao: Između njih ima vremena." (En-Nesai, Sahihut-Tirmizi)

- Od tolerantnosti islama kada je namaz u pitanju je i što kada musliman prilikom obavljanja istog nešto doda ili oduzme usljed zaborava, ne mora ponavljati cijeli namaz, već će učiniti sehvi

sedždu kao olakšicu i na zadovoljstvo Milostivog (Allaha), a s druge strane na taj način prkosi šejtanu koji teži tome da pokvari ibadet muslimanu. **Od Ebu Seida El-Hudrijja se prenosi da je Allahov poslanik a.s., rekao: „Kada neko od vas posumnja u svome namazu i ne zna koliko je klanjao, da li je klanjao tri ili četiri rekata, neka odbaci sumnju i neka nastavi namaz s onim u što je siguran, zatim neka učini dvije sedžde prije nego preda Selam. Pa ako bude klanjao pet rekata – oni su Šefat njemu, a ako je pak klanjao četiri rekata potpuna, te sedžde će biti poniženje za šejtana.“ (Muslim)** *U komentaru riječi „...te sedžde će biti poniženje za šejtana“ stoji da ga te dvije sedžde razljute i ponize. kao da je prašina pa ga je Allah na taj način ponizio. Dakle, šejtan se upliće (miješa) u namaz čovjeka kako bi ga pokvario i okrnjio, pa je Allah klanjačima ukazao na način kako da poprave svoj namaz u onome što ih je šejtan naveo da pogriješe, a samim tim razljute i ponize šejtana koji ostaje klonuo i daleko od onoga što je naumio, a sin Ademov upotpunjuje svoj namaz.*

- Još jedan od vidova tolerantnosti islama kada govorimo o namazu je i to kada musliman ne zna u kom pravcu je kibla i ne nađe ništa što bi mu moglo ukazati gdje se ona nalazi, postupiće shodno svom mišljenju, tj. okrenuće se u onom pravcu za koji misli da se tamo nalazi Ka'ba, jer kaže Allah Uzvišeni: **„A Allahov je i istok i zapad; kuda god se okrenete, pa – tamo je Allahova strana. – Allah je, zaista, neizmjereno dobar i On sve zna.“⁶⁰**

- Također od tolerantnosti i fleksibilnosti islama po pitanju namaza je i zabrana imamu da oduži sa namazom u džematu. **Od Ebu Hurejre se prenosi da je Allahov poslanik, a.s., rekao: „Kada neko od vas predvodi namaz u džematu neka olakša klanjačima**

⁶⁰ Al-Bakarah 115.

(neka ne klanja dugo), jer među njima ima slabašnih i starih, a kada neko od vas klanja pojedinačno (van džemata) neka oduži s namazom koliko hoće.“ (Buhari)

3. TOLERANTNOST ISLAMA PO PITANJU ZEKATA

Zekat je propisan kako bi se spriječilo siromaštvo u muslimanskom društvu, posljedice koje mogu proizaći iz njega poput krađe, ubistva, napad na čast i ugled, kao i radi oživljavanja osjećaja društvene solidarnosti među muslimanima. Na taj način se podmiruju potrebe onih koji su u muftačni i siromašni, a pored toga štite se od poniženja prosjačenja. Od aspekata tolerantnosti islama po pitanju zekata izdvajamo sljedeće:

- Zekat se uzima od osrednjeg imetka, a nikako od najvrednijeg i najboljeg dijela. U hadisu od Muaza, r.a., stoji da je Allahov poslanik, a.s., rekao: **„I ne diraj u njihovu najvredniju imovinu prilikom uzimanja zekata.“ (Buhari)**

- Od tolerantnosti islama po pitanju zekata je i mali iznos (procenat) imetka koji se izdvaja na ime zekata, kao i to što je potrebno da imetak pregodini pa tek onda važi obaveza davanja zekata na njega. Poslanik, a.s., kaže: **„Nisi dužan ništa dati (na zlato) sve dok ne budeš imao dvadeset dinara (novac od zlata), pa ako imaš dvadeset dinara i prođe godina dana, na njih se izdvaja pola dinara.“ (Ahmed, Ebu Davud, sahih)**

- Još jedan vid tolerantnosti islama na polju zekata je i to što se na prihod sa zemljišta koje se navodnjava kišom izdvaja desetina na ime zekata, a kada se radi o zemljištu koje se navodnjava vještačkim putem izdvaja se polovina desetine od tog prihoda jer Allahov poslanik, a.s., kaže: **„Zekat na prihod sa zemlje koju natapaju**

oborine i izvori (tekuća voda) ili je močvarna je desetina, a polovina od desetine je na prihod sa zemlje koja se natapa vještački.“ (Buhari)

- Od tolerantnosti islama na polju zekata je i to što se on ne uzima od onih koji nisu u stanju da ga izdvoje zbog krize, siromaštva, duga i slično. Allahov poslanik, a.s., kaže: **“Zekat se ne uzima osim od bogatih.” (Ahmed, Ibn Madže, a bilježi ga i Buhari u svome Sahihu)**

I to nije sve! Onaj ko je u nekom od prethodno spomenutih stanja ima pravo na zekat jer kaže naš Gospodar Uzvišeni: **„Zekat pripada samo siromasima i nevoljnicima, i onima koji ga skupljaju, i onima čija srca treba pridobiti, i za otkup iz ropstva, i prezaduženima, i u svrhe na Allahovom putu, i putniku. Allah je odredio tako! – A Allah sve zna i mudar je.”⁶¹**

- Tolerantnost islama se ogleda i u tome što je zekat način da onaj ko ga izdvaja zaradi, a nikako da izgubi (nije namet onome ko ga daje), pa onaj ko je dužan dati zekat, žuri da to učini, jer tako čisti svoju dušu. Kaže Allah Uzvišeni: **„Uzmi od dobara njihovih zekat, da ih njime očistiš i blagoslovljenim ih učiniš, i pomoli se za njih, molitva tvoja će ih, sigurno, smiriti. – A Allah sve čuje i sve zna.”⁶²**

4. TOLERANTNOST ISLAMA NA POLJU POSTA

Post je propisan kako bi musliman saosjećao sa potrebama svoje siromašne braće, kako bi požurio sa ispunjavanjem njihovih prava, raspitivao se i interesirao za njihovo stanje, podsticao na pomaganje,

⁶¹ At-Tavbah 60.

⁶² At-Tavbah 103.

blagost i dobročinstvo prema njima, a isto tako i zbog borbe duše sa svojim prohtjevima i strastima i kako bi se musliman sustegao od ružnog govora i loših djela. U nastavku ćemo spomenuti neke aspekte tolerantnosti islama na polju obaveznosti posta:

- Post je propisan samo u toku jednog mjeseca tokom godine i to u Ramazanu. Kaže Uzvišeni: „**U mjesecu ramazanu počelo je objavljivanje Kur'ana, koji je putokaz ljudima i jasan dokaz Pravoga puta i razlikovanja dobra od zla. Ko od vas u tom mjesecu bude kod kuće, neka ga u postu provede, a ko se razboli ili se na putu zadesi, neka isti broj dana naposti – Allah želi da vam olakša, a ne da poteškoće imate – da određeni broj dana ispunite, i da Allaha veličate zato što vam je ukazao na Pravi put, i da zahvalni budete.**”⁶³

- Od tolerantnosti islama na polju posta je i to što je on propisan u tačno određeno i ograničeno vrijeme kako musliman ne bi upao u poteškoću u pogledu početka i kraja posta, pa ne treba postiti ni više ni manje od onoga što je propisano, jer je određeno da se posti od pojave zore do zalaska sunca. Kaže Allah Uzvišeni: „**Dozvoljava vam se da se u noćima dok traje post sastajete sa svojim ženama; one su odjeća vaša, a vi ste njihova odjeća. Allah zna da vam je bilo teško, pa je prihvatio pokajanje vaše i oprostio vam. Zato se sada sastajte sa njima u želji da dobijete ono što vam je Allah već odredio. Jedite i pijte sve dok ne budete mogli razlikovati bijelu nit od crne niti zore; od tada postite sve do noći. Sa ženama ne smijete imati snošaja dok ste u i'tikafu u džamijama. To su Allahove granice, i ne približujte im se! Eto tako Allah**

⁶³ Al-Bakarah 185.

objašnjava ljudima propise Svoje da bi se onoga što im je zabranjeno klonili.”⁶⁴

- Također je zabranjeno postiti nekoliko dana jedan za drugim (bez mršenja), jer je to naporno za dušu i opterećenje nečim što nije propisano. Rekao je Allahov poslanik a.s.: „**Nema uzastopnosti (spajanja) u postu.**” (Bilježi Ibn Hibban, a Albani ga je naveo u svom djelu „Es-Sahihah” 2894)

- Od tolerantnosti islama na polju posta je i to što je za vrijeme posta propisana ogromna, neograničena nagrada za malo djelo. Kaže Allahov poslanik, a.s., da je rekao Allah Uzvišeni: „**Svako djelo koje čovjek učini pripada njemu, osim posta! Post pripada Meni, i Ja za njega posebno nagrađujem! Post je štit, pa kada neko od vas zaposti, neka ostavi spolno općenje i neka ne galami, a ako ga neko bude psovao ili se htio sa njim tući, neka kaže: Ja sam čovjek postač! Tako mi Onoga u čijoj je ruci Muhammedova duša, zadah iz usta postača sigurno je kod Boga bolji od mirisa mošusa. Postač ima dva veselja kojima se raduje: veseli se kada iftari i veselit će se svome postu kada bude susreo svoga Stvoritelja!**” (En-Nihaje 140/3)

- Po pitanju posta, islam je tolerantan prema bolesnicima i putnicima, pa je propisao olakšicu da mogu mrsiti ukoliko im post predstavlja veliki napor i poteškoću. Kaže Uzvišeni: „**...Ko od vas u tom mjesecu bude kod kuće, neka ga u postu provede, a ko se razboli ili se na putu zadesi, neka isti broj dana naposti – Allah želi da vam olakša, a ne da poteškoće imate – da određeni broj dana ispuniti, i da Allaha veličate zato što vam je ukazao na Pravi put, i da zahvalni budete.**”⁶⁵

⁶⁴ Al-Bakarah 187.

⁶⁵ Al-Bakarah 185.

Zabranjeno je opterećivati sebe preko svojih mogućnosti pa čak i kada se radi o ibadetu. **Džabir bin Abdullah, r.a., prenosi da je Allahov poslanik, a.s., na jednom svom putovanju vidio čovjeka kako su se oko njega okupili ljudi i prave mu hlad. Allahov poslanik, a.s., reče – Šta mu je? Odgovoriše ljudi – Ovaj čovjek posti. Na to Allahov poslanik, a.s., reče – Nije od dobročinstva da postite dok ste na putovanju.” (Sahih – El-Irva' 59/49) U Muslimovoj verziji stoji: „Pridržavajte se olakšica koje vam je Allah propisao.“**

5. Također, od tolerantnosti islama kada govorimo o postu je i to što je olakšica propisana za dojilju i trudnicu ako se boje da će post naškoditi njima i djetetu pa nisu obavezne postiti. Isto važi i za osobe koje su u godinama za koje postoji bojazan da će im post naškoditi i oslabiti ih. Kaže Uzvišeni. **„Allah nikog ne opterećuje preko mogućnosti njegovih.”⁶⁶**

6. Od tolerantnosti islama po pitanju posta je i to što kad postač iz zaborava ili pod prisilom nešto pojede ili popije, njegov post je ispravan i na taj način se nije iftario jer kaže Allahov poslanik a.s.: **„Ko zaboravi da posti pa pojede nesto ili se napije vode, neka nastavi sa postom, jer Allah, dz.s., ga je nahranio i napojio.” (Muttefekun alejhi, hadis se nalazi u svih šest hadiskih zbirki)**

5. TOLERANTNOST ISLAMA NA POLJU HADŽDŽA

Od uzvišenih ciljeva hadždža je jednoća Allaha, Njegovo spominjanje i veličanje kroz riječi koje se neprestano izgovaraju **“ODAZIVAM TI SE, MOJ ALLAHU, ODAZIVAM! ODAZIVAM TI SE! NEMAŠ SUDRUGA, ODAZIVAM TI SE! SAMO SE TEBI**

⁶⁶ Al-Bakarah 286.

ZAHVALJUJEM I SAMO TI IMAS BLAGODATI I IMAS VLAST. TI NEMAS SUDRUGA”, sa značenjem “O ALLAHU, DOŠLI SMO NA OVO MJESTO ODAZIVAJUĆI SE TVOJOJ NAREDBI, NADAJUĆI SE TVOM ZADOVOLJSTVU, POTVRĐUJUĆI TVOJU JEDNOĆU I NIKO OSIM TEBE NE ZASLUŽUJE DA MU SE IBADET ČINI”. Nema razlike između uglednih i običnih, skromnih ljudi, bijelca i crnca, arapa i nearapa. Svi su isti pred Allahom i nema nikakve razlike među njima osim po bogobojažbosti. To je još jedna potvrda bratsva među muslimanima, njihovih osjećanja i nada. U nastavku ćemo navesti neke od aspekata tolerantnosti i fleksibilnosti na polju hadždža:

- Od tolerantnosti islama kada govorimo o hadždžu je to što je on propisan da se obavi jednom u toku života, i obavlja se jednom u godini jer hadždž iziskuje puno napora i truda. Sve ovo potvrđuje istinitost poslanice Muhammeda, a.s., jer, da je hadždž obaveza muslimanu svake godine, a ne jednom u toku njegovog života, Mekka ne bi mogla primiti toliki broj muslimana u isto vrijeme.

Prenosi Ebu Hurejre: “Allahov poslanik, a.s., nam se obratio pa je rekao – O ljudi, Allah vam je propisao hadždž pa ga obavite. Jedan čovjek reče – Je li svake godine Allahov poslaniče? Poslanik, a.s., je ušutio sve dok ovaj čovjek nije ponovio svoje pitanje tri puta, a zatim Allahov poslanik, a.s., reče – Da sam rekao “da” tako bi vam bilo i naredeno (propisano), a to ne biste mogli ispuniti. Zatim nastavi – Ostavite me (nemojte mi postavljati pitanja o nečemu što nije objavljeno, jer se bojim da će se spustiti objava i to vam postati obaveza) dok sam ja vas ostavio. Zaista su oni prije vas (jevreji i kršćani) propali zbog toga što su puno pitali i razilazili se sa svojim vjerovjesnicima (kada bi im njihovi poslanici nešto naredili, nakon ili prije njihovog pitanja razišli bi se s njima pa su propali i zaslužili

propast), pa kada vam nešto zabranim to ostavite, a kada vam nešto naredim, uradite onoliko koliko možete.” (Muslim)

- Od tolerantnosti islama je i to što hadždž kao jedan od stubova (ruknova) islama prestaje to biti onome ko nije u materijalnom (finansijskom) ili fizičkom stanju da obavi hadždž. Zato onaj ko je bolestan od neke hronične bolesti nije obavezan obaviti hadždž iako je bogat. Također, onaj ko je siromašan pa nema dovoljno imetka osim za osnovne potrebe nije obavezan obaviti hadždž sve dok mu je takvo stanje, jer kaže Allah Uzvišeni: **“U njemu su znamenja očevitna – mjesto na kojem je stajao Ibrahim. I onaj ko uđe u nj treba biti siguran. Hodočastiti Hram dužan je, Allaha radi, svaki onaj koji je u mogućnosti; a onaj koji neće da vjeruje – pa, zaista, Allah nije ovisan ni o kome.”⁶⁷**

- Još jedan od vidova tolerantnosti islam na polju hadždža je i to što musliman može izabrati od tri vrste hadždža koju će obaviti u skladu sa svojim prilikama, vremenom i materijalnim stanjem pa imamo hadžul-ifrad, hadžul-kiran i hadžut-temettu’.

- Također, tolerantnost islama na polju hadždža se ogleda i u tome što je propisan otkup (keffaret) za počinjene grijehe na hadždžu, pa se tako kompenziraju propusti na hadždžu. Kaže Allah uzvišeni: **“Hadždž i umru radi Allaha izvršavajte! A ako budete spriječeni, onda kurbane koji vam se nađu pri ruci zakoljite, a glave svoje, dok kurban ne stignu do mjesta svoga, ne brijte. A onaj među vama koji se razboli ili ga glavobolja muči, neka se postom, ili milostinjom, ili kurbanom iskupi. Kada budete slobodni, obavite umru do hadža i zakoljite kurban do koga možete lahko doći. A onaj ko ga ne nađe neka posti tri dana u danima hadža, i sedam dana po povratku – to jest punih deset**

⁶⁷ Alu Imran 97.

dana. To je za onoga koji nije iz Mekke. I bojte se Allaha i znajte da On teško kažnjava.”⁶⁸

- Još jedan vid tolerantnosti islama kada je hadždž u pitanju je dozvoljenost uvjetovanja prilikom nijeta kada se musliman pribojava nekih stvari koje se mogu desiti u budućnosti, a koje su mu nepoznate. **Od Aiše se prenosi da je rekla: “Ušao je Allahov poslanik, a.s., kod Zubejrove ćerke Dubae i rekao joj – Možda želiš obaviti hadždž? Ona odgovori – Tako mi Allaha osjećam umor i iscrpljenost. Zatim Allahov poslanik, a.s., reče – Onda obavi hadždž sa uslovljavanjem (tj. da zanijeti hadždž ili umru sa uslovljavanjem da ako bude spriječena da u potpunosti obavi hadždž ili umru, neće biti grješna jer nije bila u stanju da upotpuni obrede, a da za ono što je obavila od obreda bude nagrađena) i reci: “Allahu moj, daj mi da budem u ihramu (tj. da obavljam obrede u ihramu) sve dok me nešto ne spriječi (sve dok me nešto ne spriječi, bolest ili iznemoglost, da upotpunim obrede).” Muttefekun alejhi**

- Od tolerantnosti islama je i to što je hadždž razlog oprosta i brisanja grijeha. **Od Ebu Hurejre r.e., se prenosi da je Allahov poslanik a.s., rekao: “Onaj ko obavi hadždž nemajući odnos sa ženom i ne čineći nikakav grijeh vratiće se čist od grijeha kao na dan kada ga je majka rodila.” (Buhari)**

⁶⁸ Al-Bakarah 196.

TOLERANTNOST ISLAMA I ŽENA

Ženi u islamu pripada visoko mjesto i uloga, a njena prava su zaštićena. Islam je učinio da poštovanje žene bude znak zdrave, potpune i humane ličnosti. **Allahov poslanik, a.s., je rekao: “Najpotpunijeg imana, najboljeg ahlaka (morala i ponašanja) i najbolji među vama je onaj koji je najbolji prema svojim ženama.”⁶⁹ (Sahih)**

Islam je ženama dao prednost nad muškarcima, kada je dobročinstvopa u pitanju. Allahov poslanik, a.s., je rekao: **“Oporučujem vam dobročinstvo prema ženama...” (Sahih)**

Evo nekih aspekata tolerantnosti prema ženi:

- Od tolerantnosti islama prema ženi je to što je propisan i naređen vjenčani dar (mehr) za nju. Kaže Uzvišeni Allah: **“I draga srca ženama vjenčane darove njihove podajte; a ako vam one od svoje volje od toga šta poklone, to s prijatnošću i ugodnošću uživajte.”⁷⁰**

- Također je u islamu propisano da žena ima pravo na mehr i poslije razvoda braka iako nije bilo intimnog odnosa među supružnicima, jer Uzvišeni kaže: **“A ako ih pustite prije nego što ste u odnos sa njima stupili, a već ste im vjenčani dar odredili, one će zadržati polovinu od onoga što ste odredili, osim ako se ne odreknu ili ako se ne odrekne onaj koji odlučuje o sklapanju braka; a ako se odreknete, to je bliže čestitosti. I ne zaboravite da jedni prema drugima velikodušni budete, ta Allah zaista vidi šta radite.”⁷¹**

⁶⁹ Sahihu Ibn Hibban, 9. dio, str. 483, br. hadisa 4176.

⁷⁰ An-Nisa' 4.

⁷¹ Al-Bakarah 237.

- Još jedan od vidova tolerantnosti islama prema ženi je i to što joj nije dozvoljeno da odmah izađe iz kuće u slučaju razvoda, jer će se možda supružnici pomiriti i vratiti jedno drugom. Kaže Uzvišeni: **“O Vjerovjesniče, kada htjednete žene pustiti, vi ih u vrijeme kada su čiste pustite, a onda vrijeme koje treba proći brojte i Allaha, Gospodara svoga, bojte se. Ne tjerajte ih iz stanova njihovih, a ni one neka ne izlaze, osim ako očito sramno djelo učine. To su Allahovi propisi. Onaj koji Allahove propise krši – sâm sebi nepravdu čini. Ti ne znaš, Allah može poslije toga priliku pružiti.”**⁷²

- Od tolerantnosti islama prema ženi je i to što je muž dužan izdržavati je, ispoštovati sva prava koja joj pripadaju nakon razvoda kao što su dobročinstvo prema njoj i neuznemiravanje, sve dok traje iddet (period čekanja nakon razvoda). Kaže Allah Uzvišeni: **“Njih ostavite da stanuju tamo gdje i vi stanujete, prema svojim mogućnostima, i ne činite im teškoće zato da biste ih stijesnili. Ako su trudne, dajte im izdržavanje sve dok se ne porode, a ako vam djecu doje, onda im dajte zasluženu nagradu sporazumjevši se međusobno na lijep način. A ako nastanu razmirice, neka mu onda druga doji dijete.”**⁷³

- Također, ženi je dozvoljeno da ima starateljstvo nad djetetom ukoliko to ona želi, jer Uzvišeni Allah kaže: **“Majke neka doje djecu svoju pune dvije godine onima koji žele da dojenje potpuno bude. Otac djeteta ih je dužan prema svojoj mogućnosti hraniti i odijevati. Niko neka se ne zadužuje iznad mogućnosti svojih: majka ne smije trpiti štetu zbog djeteta svoga, a ni otac zbog svoga djeteta. I nasljednik je dužan sve to. A ako njih dvoje na lijep način i sporazumno odluče dijete odbiti, to nije grijeh. A**

⁷² At-Talak 1.

⁷³ At-Talak 6.

ako zaželite da djeci svojoj dojilje nadete – pa, nije grijeh kada od srca ono što ste naumili dadete. Allaha se bojte i znajte da Allah dobro vidi ono što radite.”⁷⁴

- Još jedan vid tolerantnosti islama prema ženi ogleda se u tome što je muž dužan izdržavati djecu i poslije razvoda, tj. isteka iddetu (perioda čekanja nakon razvoda), pa kaže Allah: **“Neka imućan prema bogatstvu svome troši, a onaj koji je u oskudici – prema tome koliko mu je Allah dao, jer Allah nikoga ne zadužuje više nego što mu je dao; Allah će, sigurno, poslije tegobe, last dati.”⁷⁵**

- Od tolerantnosti islama prema ženi je i pravo na nasljedstvo nakon što joj je to bilo zabranjeno. Rekao je Uzvišeni Allah: **“Muškarcima pripada dio onoga što ostave roditelji i rođaci, a i ženama dio onoga što ostave roditelji i rođaci, bilo toga malo ili mnogo, određeni dio.”⁷⁶**

- Od tolerantnosti islama prema ženi je i to što s nje spadaju određene obaveze i dužnosti tokom menstruacije (hajza) i postporođajnog perioda (nifasa). U tom slučaju žena nije obavezna klanjati propisane namaze, niti ih mora nadoknađivati kasnije. Što se posta tiče, nadoknadiće propuštene dane onda kada bude mogla, shodno njenom stanju i prilikama. **Muaza bint Abdullah el-Adevija, Allah joj se smilovao, kaže: “Pitala sam Aišu, radijallahu anha: ‘Zašto žena koja je imala mjesečni ciklus nadoknađuje propuštene dane posta, a ne nadoknađuje propuštene namaze?’ ‘Jesi li ti harurijka (jesi li od haridžija)?’, upitala je Aiša. ‘Nisam harurijka’, odgovorila sam, ‘nego ja pitam.’ Rekla je: ‘To nam se dešavalo (mjesečni ciklus), pa nam**

⁷⁴ Al-Bakarah 233.

⁷⁵ At-Talak 7.

⁷⁶ An-Nisa' 7.

je naređeno da nadoknadimo post, a nije nam naređeno da nadoknadimo namaze.” (Sahih)

Također, kada je žena u hajzu nije dužna obaviti oproсни tavaf. **Prenosi se da je Ibn Abbas, r.a., rekao: - Ljudima (koji su obavili hadž) naređeno je da posljednje što urade u Mekki bude (oproštajni) tavaf oko Kabe, jedino je žena koja dobije menstruaciju izuzeta od toga.” (Muttefekun alejhi)**

- Od tolerantnosti islama prema ženi je i to što joj je dozvoljeno, kao i njenom mužu, da uživaju jedno u drugom, osim u periodu menstruacije. **Pripovijedao je Enes, r.a., da, kad bi židovske žene imale mjesečnicu (el-hajd), oni ne bi htjeli jesti sa njima, niti u kućama s njima spolno općiti. Ashabi su o tome zapitkivali Allahovog poslanika, s.a.v.s., te mu je Allah, dž. š., tim povodom objavio odgovor: I pitaju te o mjesečnom pranju! Reci: 'To je neprijatnost'. Zato ne općite sa ženama za vrijeme mjesečnog pranja, i ne prilazite im dok se ne okupaju. A kada se okupaju, onda im prilazite onako kako vam je Allah naredio. - Allah zaista voli one koji se često kaju i one koji se mnogo čiste. (El-Bekare, 222.) Allahov Poslanik s.a.v.s., je tada rekao: 'Činite sve osim spolnog odnosa!’ (Muslim)**

- Žena po islamu nije dužna učestvovati u borbi. **Od Aiše, r.a., se prenosi da je rekla: “O Allahov poslaniče, da li je džihad (borba) obavezna i za žene? Poslanik, a.s., odgovori: “Da, ali njihov džihad su hadždž i umra u kojima nema ubijanja.” (Ahmed, sahih)**

- Od tolerantnosti islama prema ženi je i to što ona nije dužna raditi i brinuti o izdržavanju i opskrbi.

TOLERANTNOST ISLASMA NA POLJU FINANSIJSKIH TRANSAKCIJA

Imetak je veoma važan za život i finansijske transakcije među ljudima, koje se nekada odlikuju pronevjerom, nepravdom, pljačkom, ugrožavanjem prava drugih, ostvarivanjem ličnih interesa na račun općih bez obzira na posljedice koje su na štetu druge strane, pa je stoga u ovom segmentu tolerantnost i fleksibilnost među ljudima neophodna. U nastavku ćemo navesti neke primjere tolerantnosti islama na ovom polju:

- Od tolerantnosti islama kada je riječ o kupoprodaji je to što islam podstiče na tolerantnost i blagost prilikom kupoprodaje pa kaže Allahov poslanik, a.s.: **“Allah se smilovao čovjeku koji je blag kada prodaje, kada kupuje...” (Buhari)**

- Islam podstiče na odlaganje vraćanja duga (onome ko nije u stanju na vrijeme vratiti) kako bi mogao ispuniti dogovor, kao i na opraštanje dijela duga, što spada u najbolja djela kod Allaha, pa kaže Uzvišeni: **“A ako je u nevolji, onda pričekajte dok bude imao; a još vam je bolje, neka znate, da dug poklonite.”⁷⁷**

U ovom smislu Allahov poslanik, a.s., kaže: **“Onaj ko čeka dužnika da vrati dug, imaće nagradu kao da svakog dana dijeli sadaku, a ako ga čeka i nakon roka za vraćanje duga, imaće nagradu kao da svakog dana dijeli sadaku u visini duga.” (Ibn Madže, Albani ga smatra vjerodostojnim)**

- Također, islam podstiče na blagost kod traženja duga. Allahov poslanik, a.s., kaže: **“Na Sudnjem danu će se obračunavati sa jednim čovjekom od prijašnjih naroda, koji nije imao dobrih**

⁷⁷ Al-Bakarah 280.

djela osim da je, pošto je bio bogat čovjek, davao ljudima novac u zajam i govorio svojim slugama: Oprostite dug siromahu, velikom dužniku. Pa će Allah, dž.š., reći svojim melekima: Mi smo preči da tako postupamo, oprostite mu grijeha.” (Muslim)

- Islam podstiče na blagost i prilikom vraćanja duga. **Ebu Hurejre prenosi da je neki čovjek došao Vjerovjesniku, s.a.v.s., i tražio od njega dug vrlo osorno, pa su skočili ashabi prema njemu (u namjeri da ga grde ili fizički povrijede zbog grubog načina na koji je tražio svoje pravo pred Allahovim poslanikom a.s.), a Allahov poslanik rekao je: "Pustite ga, zaista onaj ko ima pravo (na nešto), ima pravo i prigovora", a zatim je rekao: "Dajte mu devu koja ima isto godina, kao i njegova" Tada ashabi rekoše: "O Allahov poslanice, ne možemo naći nego stariju (i bolju koja ima više mesa i koja je krupnija) od njegove", a on im reče: "Dajte mu je. Zaista je najbolji među vama onaj koji je najrevniji i najbolji u vraćanju duga!" (Muttefekun alejhi)**

- Od tolerantnosti islama je i podsticanje na poništavanje trgovine u slučaju da se jedna od dvije strane pokaje (predomisli). Allahov poslanik, a.s., je rekao: **“Onome ko opozove trgovinu (vrati prodatu robu) kupcu koji se pokajao, ili obratno, Allah će mu na Sudnjemu danu poništiti grijeha.” (Ebu Davud, Ibn Hibban, Bejheki, hadis je sahih)** *Ako neko kupi nešto pa se pokaje što je kupio zbog neke nepravde koja mu je učinjena prilikom kupoprodaje, zato što nema potrebu više za tom stvari, ili nedostatka cijene, pa želi da vrati kupljenu stvar prodavcu i prodavac to prihvati, Allah će mu na Sudnjem danu otkloniti napor i grijeha zbog dobročinstva prema kupcu, jer prodaja je izvršena i kupac je ne može poništiti.* Avnul-ma’bud (7. dio, str. 451)

- Od tolerantnosti islama je i pravo izbora prilikom kupoprodaje. **Allahov poslanik, a.s., kaže: “Kupoprodavci imaju pravo izbora**

(da prihvate ili ne prihvate kupoprodaju) dok se nisu rastavili”, ili je rekao: “dok se ne rastave”; pa ako su bili iskreni i međusobno sve razjasnili, bit će obojici napredak u njihovoj kupoprodaji, a ako su nešto jedan drugom sakrili i slagali, umanjit će im se napredak u njihovoj kupoprodaji.” (Buhari)

- Od vidova tolerantnosti islama na polju finansijskih transakcija je sistem nasljedstva koji je uspostavljen i po kojem se dijeli (zaostavština umrlog nakon što se isplate eventualni dugovi) imovina umrlog onima koji imaju pravo na nju, i mladi i stariji, i muško i žensko. Za svakog je pravedno određen zadovoljavajući dio. Tome svjedoče razumni ljudi zdrave pameti shodno bliskosti i koristi preminulog vlasnika imetka. Niko nema pravo na podjelu nasljedstva na osnovu strasti i želja. Od prednosti ovog sistema je što imetak, ma koliki bio, dijeli se na dijelove i tako sprječava nagomilavanje bogatstva u rukama određene skupine. Allah Uzvišeni je u Kur'anu pojasnio koliki dio pripada sinovima, roditeljima, supružnicima, braći, pa kaže Uzvišeni: **“Allah vam naređuje da od djece vaše – muškom pripadne toliko koliko dvjema ženskima. A ako bude više od dvije ženskih, njima – dvije trećine onoga što je ostavio, a ako je samo jedna, njoj – polovina. A roditeljima, svakome posebno – šestina od onoga što je ostavio, ako bude imao dijete; a ako ne bude imao djeteta, a nasljeđuju ga samo roditelji, onda njegovoj materi – trećina. A ako bude imao braće, onda njegovoj materi – šestina, pošto se izvrši oporuka koju je ostavio, ili podmiri dug. Vi ne znate ko vam je bliži, roditelji vaši ili sinovi vaši. To je Allahova zapovijed! – Allah, zaista, sve zna i mudar je.”**⁷⁸

Mnoge pojedinosti u vezi sa ovom temom koje je Allah spomenuo na nekoliko mjesta u Kur'anu nećemo sada pojašnjavati, a onaj ko

⁷⁸ An-Nisa' 11.

želi više saznati o temi nasljedstva neka se vrati na knjige koje tretiraju ovu temu.

- Od tolerantnosti islama je i to što se prilikom podjele nasljedstva podstiče na dobročinstvo prema svakom ko prisustvuje diobi pa se svakom od njih udijeli ponešto. Allah Uzvišeni kaže: **“A kada diobi prisustvuju rodaci, siročad i siromasi, i njima nešto darujte i lijepu riječ im recite.”**⁷⁹

- Također, tolerantnost islama se ogleda i u sistemu oporuke, tj. musliman može oporučiti da se, nakon njegove smrti, njegov imetak podijeli u dobrotvorne svrhe, trajnu sadaku, ali treba voditi računa da ta količina imetka ne pređe trećinu od ukupnog imetka. **Od Amira bin S'ada se prenosi: “Poslanik, a.s., me je obišao dok sam bio bolestan u Mekki pa sam mu rekao – Imam imetak koji želim oporučiti. Poslanik, a.s., reče – Ne. Onda polovinu – ponovih. Ne – reče Allahov poslanik, a.s., Nakon toga rekoh – Onda trećinu. Poslanik, a.s., reče – Dobro, trećinu, a i to je mnogo. Da ostaviš nasljedstvo djeci ti je bolje nego da budu siromasi pa da prose od ljudi. Koliko god da udijeliš bićeš nagrađen pa čak i za zalogaj kojim nahraniš svoju ženu. Allah će te možda uzdići (tvoj položaj) pa će se ljudi (muslimani) okoristiti tvojim imetkom, a drugi (nevjernici) će štetovati.”**⁸⁰

Od uslova oporuke je i to da ona ne obuhvata onoga ko ima pravo na nasljedstvo kako bi se izbjegla nepravda prema ostalim nasljednicima i kako se ne bi među njima javilo neprijateljstvo i netrpeljivost. Allahov poslanik, a.s., kaže: **“Doista je Allah**

⁷⁹ An-Nisa' 8.

⁸⁰ Sahihul-Buhari, 1. dio, str. 435, br. hadisa 1233.

svakome dao pravo koje mu pripada, pa se oporuka ne odnosi na nasljednike.”⁸¹ (Sahih)

⁸¹ Sunen Ebi Davud, 3.dio, str. 114, br. hadisa 2870.

TOLERANTNOST ISLAMA NA POLJU KAZNENOG PRAVA

U islamu, kao i u ostalim religijama, postoji kazneno pravo (sistem kazni) koji ima za cilj da obezbijedi mir i stabilnost društva i zaštititi ga od kriminala i njegovog širenja, da spriječi prolivanje krvi, sačuva čast i imetak, preventivno djeluje na ljude kako ne bi ugrozili jedni druge. Primjenom ovih kazni se sprječava kriminal, ili se ograničava, tj. umanjuje pa je zbog toga islam precizno odredio za svaki zločin (krivično djelo) kaznu u skladu sa težinom prijestupa. Shodno tome, kazna za ubistvo je odmazda, pa kaže Uzvišeni Allah: **“O vjernici, propisuje vam se odmazda za ubijene...”**⁸², osim u slučaju da rodbina ubijenog oprost, tj. odustane od prava na odmazdu, jer kaže Uzvišeni: **“... a onaj kome rod ubijenog oprost...”**⁸³

Za krivično djelo krađe propisana je kazna odsijecanja ruke, pa kaže Uzvišeni Allah: **“Kradljivcu i kradljivici odsijecite ruke njihove, neka im to bude kazna za ono što su učinili i opomena od Allaha! A Allah je silan i mudar.”**⁸⁴

Kada lopov zna da će mu zbog krađe biti odsječena ruka, odustaje od krađe kako bi sačuvao svoju ruku, a samim tim i imetak ljudi će biti bezbjedan.

Za blud je propisano bičevanje i to ako počinioci ovog grijeha nisu prethodno bili u braku, pa kaže Uzvišeni: **“Bludnicu i bludnika izbičujte sa stotinu udara biča, svakog od njih...”**⁸⁵

⁸² Al-Bakarah 178.

⁸³ Al-Bakarah 178.

⁸⁴ Al-Maidah 38.

⁸⁵ An-Nur 2.

Zato se treba čuvati svega onoga što vodi bludu, kao što je miješanje muškaraca i žena, a također na ovaj način, sprječavanjem bluda, se štiti i imetak ljudi da ga ne naslijedi neko ko nema pravo na njega.

Za klevetu bluda, kojom se napada na čast, propisana je kazna bičevanjem, pa kaže Allah: **“One koji okrive poštene žene, a ne dokažu to s četiri svjedoka, sa osamdeset udaraca biča izbičujete...”**⁸⁶

I za ostala krivična djela islam je propisao i ustanovio kazne shodno težini i opasnosti prijestupa po društvo, pa je šerijat uspostavio opća pravila po kojima se određuju kazne. Rekao je Allah: **“Nepravda se može uzvratiti istom mjerom...”**⁸⁷

“Ako hoćete da na nepravdu uzvratite, onda učinite to samo u onolikoj mjeri koliko vam je učinjeno.”⁸⁸

Kako bi se sprovele sve ove kazne postoje jasno određeni uvjeti koji se prethodno moraju ispuniti.

- Od tolerantnosti islama u segmentu propisanih kazni koje su u vezi sa pravima ljudi je to što se one ne moraju nužno sprovesti već je ostavljen prostor za oprost i prihvatanje nadoknade (kompenzacije). Kaže Uzvišeni: **“Nepravda se može uzvratiti istom mjerom, a onoga koji oprost i izmiri se Allah će nagraditi; On, uistinu, ne voli one koji nepravdu čine.”**⁸⁹

- Tolerantnost islama na ovom polju se ogleda i u tome da se kazne, koje se odnose na kršenje Allahovog prava, ne mogu sprovesti sve dok čovjek ne obznani, ili dok vijest o njegovom prijestupu ne dođe

⁸⁶ An-Nur 4.

⁸⁷ Aš-Šura 40.

⁸⁸ An-Nahl 126.

⁸⁹ Aš-Šura 40.

do zakonodavnih organa. Sve dotle, stvar je između Allaha i Njegovog roba. Od Ebu Hurejre se prenosi da je Allahov poslanik, a.s., rekao: **"Čitavom mom ummetu (mojim sljedbenicima) će biti oprošteno, osim onima koji javno čine grijeh. A jedna vrsta tog "javnog grijeha" je i to da čovjek uradi nešto (grijev) noću, a zatim osvane, a Allah, dž.s., je pokrio taj grijeh, i kaže (počne pričati): "Sinoć sam uradio to i to." Bio je zanoćio i njegov Gospodar ga je pokrio, a onda osvane i otkriva ono što je Allah prikrio (od njegovih grijeha)."** (Muttefekun alejhi) Govori se o drskosti i bezobzirnosti prema vjeri i nemaru prema Allahovim propisima, "da počini neki grijeh noću" – počini bilo koji grijeh, zatim osvane pa i pored toga što mu je Allah sakrio taj grijeh, čovjek govori kako je počinio taj i taj grijeh, tj. o tom svom grijehu priča svom lošem društvu, otkrivajući ono što je Allah već bio sakrio o njemu. Ovo zato što taj čovjek ne želi da mu se grijeh sakrije, želi skandal i bruku jer u tome vidi ponos i oholost.

Propisivanjem ovih kazni islam želi sačuvati prava ljudi, uspostaviti mir i stabilnost u zajednici i odvratiti od iskušenja (mogućnosti) da se ugrozi stabilnost i opstanak društva. Kada ubica zna da će biti ubijen, kada lopov zna da će mu ruka biti odsječena, kada bludnik i klevetnik znaju da će biti izbičevani odustaje od onoga što su naumili i tako će spasiti i sebe i druge. Istinu je rekao Uzvišeni Allah kada kaže: **"U odmazdi vam je – opstanak, o razumom obdareni, da biste se ubijanja okanili!"**⁹⁰

Možda će neko reći da su kazne koje je islam propisao za neke prijestupe okrutne! Njemu ćemo reći sljedeće: Razuman čovjek je svjestan da se krivičnim djelima i njihovoj štetnosti, koje se ne mogu sakriti zajednici i društvu, mora pružiti otpor, protiv njih se mora boriti, odvrćati se od njih i za takva nedjela su kazne

⁹⁰ Al-Bakarah 179.

propisane. Što se tiče razilaženja oko vrste kazni, neka se svako zapita i pogleda da li su kazne koje je islam propisao uspješnije u sprječavanju i smanjenju kriminala, ili su to pak kazne koje je čovjek uspostavio, a koje samo doprinose širenju i povećanju kriminala. Štaviše, jedan od načina da se spasi zdravi dio tijela jeste i odstranjivanje pokvarenog dijela.

TOLERANTNOST ISLAMA PO PITANJU RATNIH ZAROBLJENIKA

Od prirode ljudskih društava i zajednica je da među njima ima neslaganja i nesuglasica, pa čak i ratova zbog rasne i vjerske različitosti, ili zbog ambicija širenja teritorije i uticaja, ili zbog ekonomskih interesa. Kaže Allah Uzvišeni: **“A da Allah ne suzbija ljude jedne drugima, na Zemlji bi, doista, nered nastao – ali, Allah je dobar svim svjetovima.”**⁹¹

Što se tiče rata (borbe) u islamu, on je humanost prvog stepena. Kaže Uzvišeni Allah: **“I ne budite kao oni koji su, da se pokažu svijetu, nadmeno iz grada svoga izišli da bi od Allahova puta odvrćali. A Allah dobro zna ono što oni rade.”**⁹²

Rat u islamu se vodi radi sprječavanja neprijateljstva i pomaganja obespravljenima. Kaže Allah: **“A zašto se vi ne biste borili na Allahovom putu za potlačene, za muškarce i žene i djecu, koji uzvikuju: "Gospodaru naš, izbavi nas iz ovoga grada, čiji su stanovnici nasilnici, i Ti nam odredi zaštitnika i Ti nam podaj onoga ko će nam pomoći!”**⁹³

Kako bi borba u islamu bila humana mora biti u skladu sa tolerantnošću i blagošću, a neki od tih primjera su sljedeći:

- Od tolerantnosti islama je to što on nije vjera terorizma, neprijateljstva, nasilja i vođenja ratova kako ga opisuju neprijatelji islama koji su ljuti zbog velikog broja sljedbenika ove vjere i onih koji ulaze u nju. Kako islam može biti takav kada Allah zabranjuje neprijateljstvo i kršenje propisa, pa kaže: **“I borite se na Allahovom**

⁹¹ Al-bakarah 251.

⁹² Al-Anfal 47.

⁹³ An-Nisa' 75.

putu protiv onih koji se bore protiv vas, ali vi ne otpočinite borbu! – Allah, doista, ne voli one koji zapodijevaju kavgu.”⁹⁴

- Od tolerantnosti islama u ratu je i to što je muslimanima naređeno da kada u toku rata bude ponuđeno primirje prihvate ga kako bi pokazali da islam nije vjera ubijanja i uživanja u prolivanju krvi. Kaže Uzvišeni: **“Ako oni budu skloni miru, budi i ti sklon i pouzdaj se u Allaha, jer On, uistinu, sve čuje i sve zna.”⁹⁵**

- Od tolerantnosti islama u ratu je i to što se ne smiju ubijati oni koji ne učestvuju u borbi.

- Također, kada je riječ o ratu u islamu, postoje pravila i običaji kako se ne bi izgubila ta humanost koja je karakteristična za borbu u islamu. Ne smije se ubijati neprijatelj, osim onaj ko učestvuje u borbi ili pomaže. Starci, djeca, žene, bolesnici, ranjenici, oni pobožnjaci koji su se osamili radi svog ibadeta se ne smiju ubijati. Ranjeni tokom bitke se ne smiju ubijati, a također, nije dozvoljeno sakaćenje i sknavljenje mrtvih. Ne smiju se ubijati životinje, rušiti kuće, niti zagađivati vode i bunarevi, ne smiju se goniti oni koji pobjegnu iz bitke. Sve ovo su smjernice Allahovog poslanika, a.s., i njegovih nasljednika (halifa) koje su upućivali svojim vojskovođama. Ovo predstavlja tolerantnu islamsku politiku u ratovima i u postupku Allahovog poslanika, a.s., prilikom osvajanja Mekke, čiji su ga stanovnici prethodno protjerali iz nje, uznemiravali ga, ubijali njegove drugove i naređivali njegovo ubistvo. **Tom prilikom je Allahov poslanik, a.s., rekao: “Onaj ko uđe u kuću Ebu Sufjana spokojan je, onaj ko zatvori svoja vrata spokojan je i onaj ko baci (ostavi) oružje spokojan je!”⁹⁶**

⁹⁴ Al-Bakarah 190.

⁹⁵ Al-Anfal 61.

⁹⁶ Sahihu Muslim, Kitabul-džihad, poglavlje: Osvajanje Mekke, str 178.

U skladu sa politikom tolerantnosti u ratu su postupali i halife Allahovog poslanika, a.s., nakon njegove smrti. Rekao je Ebu Bekr Es-Siddik, r.a., prvi halifa Allahovog poslanika, a.s., svojim vojskovođama koje bi slao u pohode: “Pridržavajte se ovih deset stvari koje vam oporučujem: nemojte izdati, ne zastranjujte, ne napuštajte borbu, nemojte sakatiti i unakažavati, ne ubijajte djecu, stare i žene, ne sjecite i ne spaljujte palme, ne sjecite drveće koje rađa, ne koljite ovce, krave i kamile osim za jelo. Proći ćete pored ljudi koji su se izdvojili u svoje samostane radi ibadeta, pa ih ostavite u onome čemu su se posvetili.”⁹⁷

- Od tolerantnosti islama u ratu je i poštivanje ljudskih prava ratnih zarobljenika pa nije dozvoljeno kažnjavati ih, ponižavati, zastrašivati i sakatiti ih. Nije dozvoljeno iznurivati ih zabranjivanjem hrane i vode dok ne umru. Naprotiv, islam naređuje da se oni poštuju i da se prema njima lijepo ophodi. Kaže Allah: **“I hranu su davali – mada su je i sami željeli – siromahu i siročetu i sužnju. "Mi vas samo za Allahovu ljubav hranimo, od vas ni priznanja ni zahvalnosti ne tražimo!”**⁹⁸

Sljedbenici islama žure u primjeni ovih humanih smjernica u ophođenju prema zarobljenicima. O ovome svjedoče primjer Umejra koji kaže: **“Bio sam jedan od zarobljenika na dan bitke na Bedru, pa je Allahov poslanik, a.s., rekao: “Lijepo postupajte sa zarobljenicima”. Bio sam u skupini ensarija, pa kada bi prinijeli hranu da jedu, jeli su hurme i mene hranili iz dobročinstva koje im je oporučio Allahov poslanik a.s.”**⁹⁹

⁹⁷ Taberi, 3. dio, str. 226.

⁹⁸ Al-Insan 8-9.

⁹⁹ Bilježi ga Taberani u Mu'džemul-kebiru (18410), Hejsemi kaže da je sened (lanac) hadisa dobar. Mudžemmeuz-zevaid (6/86). Albani kaže da je hadis slab (Daiful-džami' br: 832)

- Još jedan od vidova tolerantnosti islama u ratu prema zarobljenicima je njihovo puštanje bez otkupa ili uz otkup, novčanu nadoknadu ili razmjenu za muslimanske zarobljenike, shodno situaciji i općem interesu, jer Allah Uzvišeni kaže: **“Kada se u borbi s nevjernicima sretete po šijama ih udarajte sve dok ih ne oslabite, a onda ih vežite, i poslije, ili ih velikodušno sužanjstva oslobodite ili otkupninu zahtijevajte, sve dok borba ne prestane.”**¹⁰⁰

- Od tolerantnosti islama na ovom polju je i to što je muslimanima oporučeno da se na lijep način ophode prema narodu zemlje koju su osvojili. Allahov poslanik, a.s., je oporučio u hadisu da se lijepo postupa sa koptima, pa kaže: **“Kada osvojite Misr (Egipat) lijepo postupajte sa koptima, jer oni plaćaju džizju (porez) i u srodstvu su sa nama.”** (Osnova hadisa se nalazi u Muslimovom sahihu)

Nije dozvoljeno napadati na čast i dostojanstvo poraženih naroda, pljačkati njihov imetak, ponižavati ih, rušiti njihove kuće, svetiti im se. Štaviše, treba naređivati na dobro, odvraćati od zla i uspostaviti pravdu. Muslimani su ove smjernice primijenili nakon Allahovog poslanika, a.s., a najbolji dokaz tome je ugovor kojeg je Omer bin Hatab, r.a., sklopio sa stanovnicima Jerusalima kada je ušao u grad nakon osvajanja, u kojem stoji: (U ime Allaha Milostivog Samilosnog, ovo je ono što Allahov rob i vođa pravovjernih garantuje stanovnicima Jerusalima: garantujem vam bezbjednost vaših života, imetka, crkava, krstova... neće biti netrpeljivosti prema vašoj vjeri, niti će iko od vas biti oštećen...). Da li je povijest zabilježila ovakav primjer pravde i tolerantnosti od strane osvajača prema poraženom?! Bez obzira što je Omer, r.a., bio u mogućnosti da čini šta je htio sa njima i da postavlja uslove kakve je htio. On je

¹⁰⁰ Muhammed 4.

bio pravedan i tolerantan, što jasno ukazuje na to da je rat u islamu humanost a nikako ostvarivanje ovosvjetskih ambicija.

TOLERANTNOST ISLAMA I PRAŠTANJE GRIJEHA

Svi Ademovi, a.s., sinovi (ljudi) su grješni prema svome Gospodaru, prema sebi ili prema zajednici, i to je ono o čemu nas je obavijestio Allahov Poslanik, a.s., u hadisu: **“Svi Ademovi sinovi (ljudi) su grješni, a najbolji su oni koji se puno kaju.”** (Bilježi ga Tirmizi i Ibn Ma’dže a Albani ga ocjenjuje vjerodostojnim)

Ovi grijesi koje čine ljudi su posljedica starog sukoba i obećanja kojeg je šejtan dao kako bi zaveo Ademove, a.s., sinove. Uzvišeni Allah kaže o tom obećanju: **“Gospodaru moj” – reče – “zato što si me u zabludu doveo, ja ću njima na Zemlji poroke lijepim predstaviti i potrudću se da ih sve zavedem.”** ¹⁰¹

- Od tolerantnosti islama je to što Allah prašta grijehe, koliko god ih čovjek ponavljao, sve dok traži oprost za njih, jer je u prirodi čovjeka da griješi, a grijesi će se brisati i praštati sve dok čovjek bude ustrajan u traženju oprost od svog Gospodara. **Od Ebu Seida el Hudrija se prenosi da je Allahov poslanik, a.s., rekao: “Iblis je rekao – tako mi Gospodara neću prestati da zavodim sinove Ademove s pravoga puta sve dok im duša ne napusti tijelo. Nastavi Allahov poslanik – A Gospodar Uzvišeni je rekao: “Ja neću prestati da im praštam sve dok me mole za oprost.”** (Musned imama Ahmeda, Sahihul-Džami’ 1650)

Također, Allahov poslanik, a.s., kaže: **“Tako mi Onoga u čijoj je ruci moja duša, kada vi ne biste griješili, Allah bi doveo druge ljude koji bi griješili i Allaha molili za oprost, a On im praštao.”** (Ahmed i Muslim)

¹⁰¹ Al-Hidžr 39.

- Od tolerantnosti islama je to što je Allah učinio vrata tevbe (pokajanja) otvorenim pred muslimanom u svako vrijeme i svakoj situaciji, pa kaže Uzvišeni: **“A onome ko se poslije nedjela svoga pokaje i popravi se – Allah će, sigurno, oprostiti. Allah doista prašta i samilostan je.”**¹⁰²

Allahov poslanik, a.s., kaže: **“Uzvišeni Allah noću pruža Svoju ruku da primi pokajanje onoga ko je danju počinio neki grijeh i danju pruža Svoju ruku da primi pokajanje onoga ko je noću počinio neki grijeh. I tako sve dok se Sunce ne pojavi sa zapada.”** (Muslim)

Vrata pokajanja su otvorena osim u veoma rijetkim situacijama, pa kaže Uzvišeni Allah: **“Allah prima pokajanje samo od onih koji učine kakvo hrđavo djelo samo iz lahkomislenosti, i koji se ubrzo pokaju; njima će Allah oprostiti. – A Allah sve zna i mudar je. Uzaludno je kajanje onih koji čine hrđava djela, a koji, kad se nekom od njih približi smrt, govore: "Sad se zaista kajem!", a i onima koji umru kao nevjernici. Njima smo bolnu patnju pripremili.”**¹⁰³

Vrata pokajanja su otvorena osim u dva slučaja kako je pojasnio Allahov poslanik, a.s., u hadisu: **“Allah prima pokajanje svoga roba sve dok mu duša ne dođe do grkljana.”** (Tirmizi, sahih)

“Ko se pokaje prije nego sunce izađe sa zapada, Allah će mu primiti pokajanje.” (Muslim)

- Još jedan od vidova tolerantnosti islama je i to što je pokajanje olakšano i dostupno. To je stvar između Gospodara i Njegovog roba gdje među njima nema nikakvog posredništva, napora, neprijatnosti i

¹⁰² Al-Maida 39.

¹⁰³ An-Nisa' 17-18.

poteškoće. Dovoljno je da rob podigne ruke pema svome Gospodaru, prizna svoje grijehе i zamoli za oprost. Kaže Uzvišeni Allah: **“Onaj ko kakvo zlo učini ili se prema sebi ogriješi pa poslije zamoli Allaha da mu oprostі – naći će da Allah prašta i da je milostiv.”**¹⁰⁴

- Također, sva loša djela i grijesi onoga ko se iskreno pokajao i čvrsto odlučio da se neće vraćati njima, biće pretvorena u dobra, jer kaže Allah Uzvišeni: **“I oni koji se mimo Allaha drugom bogu ne klanjaju, i koji, one koje je Allah zabranio, ne ubijaju, osim kada pravda zahtijeva, i koji ne bludniče; – a ko to radi, iskusiće kaznu, patnja će mu na onome svijetu udvostručena biti i vječno će u njoj ponižen ostati; ali onima koji se pokaju i uzvjeruju i dobra djela čine, Allah će njihova hrdava djela u dobra promijeniti, a Allah prašta i samilostan je.”**¹⁰⁵

Islamski šerijat se obraća mentalitetu grješnika i liječi njegovu psihičku zbunjenost time što su mu vrata pokajanja otvorena kako bi se odvratio od grijehа i kako ne bi očajavao i izgubio nadu da će naš Gospodar, Allah Uzvišeni, oprostiti svojim stvorenjima grijehе ma koliki oni bili.

Kaže Allah: **“Reci: "O robovi moji koji ste se prema sebi ogriješili, ne gubite nadu u Allahovu milost! Allah će, sigurno, sve grijehе oprostiti; On, doista, mnogo prašta i On je milostiv.”**¹⁰⁶

Ovo je što se tiče obaveza i prava prema Allahu, a što se tiče prava ljudi, potrebno je vratiti im njihova prava i zatražiti oprost.

- Od tolerantnosti islama je i to što će čovjek biti nagrađen za svoj lijep nijjet (odluku) pa iako je ne sprovede u djelo, tj. ako je odlučio učiniti dobro djelo pa ga ne učini, biće nagrađen kao da ga je učinio.

¹⁰⁴ An-Nisa' 110.

¹⁰⁵ Al-Furkan 68-70.

¹⁰⁶ Az-Zumar 53.

Štaviše, ako musliman naumi učiniti neko loše djelo pa odustane od toga iz straha od Allahove kazne, Allah će ga nagraditi za to, jer je ostavio ono što je zabranjeno bojeći se Allaha. Poslanik, a.s., kaže da je rekao Allah u hadisi-kudsiju: **“Ako Moj rob odluči (naumi) da učini neko loše djelo, pa ga ne učini, Ja mu za to nista ne upisujem, a ako on to loše djelo učini, onda mu upisem. Kada Moj rob naumi da učini dobro djelo, pa ga ne učini (nešto ga spriječi), Ja cu mu za to upisati potpuno dobro djelo (kao da ga je i učinio). A ako ga odluči učiniti i učini ga, Ja cu mu za njega upisati deset dobrih djela do sedam stotina puta više od toga.”**¹⁰⁷

Tolerantnost islama se ogleda i u tome što grijesi muslimana ne mogu zakloniti i spriječiti Allahovu milost od njega. Čak će se nadati Allahovoj milosti i oprost u slučaju kada vidi mnoštvo grijeha, kada mu budu predloženi. Allahov poslanik, a.s., je rekao: **“Ja doista znam posljednjeg čovjeka koji će ući u Džennet, a posljednjeg stanovnika Džehennema koji će izaći iz njega. Taj čovjek će biti doveden na Sudnjem danu pa će mu se narediti da mu se pokažu njegovi mali grijesi, a uklone od njega veliki. Kada mu se izlože mali grijesi biće mu rečeno: - Toga dana si uradio to i to. Čovjek će reći – Da. Neće moći da negira i bojaće se da mu ne budu izloženi i veliki grijesi, pa će mu Allah reći – Zamijenio sam ti svako loše djelo dobrim. Na to će čovjek kazati – O Gospodaru, učinio sam neke grijehe koje ne vidim ovdje. Tada se Allahov poslanik, a.s., nasmijao tako da su mu se vidjeli kutnjaci.”** (Muslim)

- Od tolerantnosti islama je i to što je Allah blag prema grješniku i prema nevjerniku, pa kaže Uzvišeni: **“Da Allah kažnjava ljude prema onome što zasluže, ništa živo na površini Zemljinoj ne bi ostavio; ali, On ih ostavlja do roka određenog, i kad im rok dođe – pa Allah dobro zna robove Svoje.”**¹⁰⁸

¹⁰⁷ Sahihul-Buhari 6. dio, str. 2724, br. hadisa 7062.

¹⁰⁸ Fatir 45.

TOLERANTNOST ISLAMA I PONIŠTAVANJE GRIJEHA

Od tolerantnosti islama je i to što je za neka djela ibadeta propisana nagrada brisanje grijeha kao milost od Allaha prema svojim robovima, rasterećenje njihovih duša i oslobađanje od mnoštva grijeha. Neka od tih djela su:

- Obavljanje propisanih obreda za koje je nagrada brisanje grijeha. Allahov poslanik, a.s., kaže: **“Pet dnevnih namaza, džuma do džume i ramazan do ramazana, brišu grijeha počinjene između njih, ako se izbjegnu veliki grijesi.”** (Muslim)

- Poslanik, a.s., kaže: **“Obavljajte hadždž i umru, jedno iza drugoga, jer zaista oni otklanjaju siromaštvo i brišu grijeha kao što mijeh uklanja prljavštinu od zlata i srebra. Za primljeni hadždž nema druge nagrade osim Dženneta.”** (Hadis je sahih, Es-Sahih 1200)

- Od tolerantnosti islama je i to što je izbjegavanje velikih grijeha uzrok oprosta onoga što preostane od malih grijeha, jer kaže Allah Uzvišeni: **“Ako se budete klonili velikih grijehova, onih koji su vam zabranjeni, Mi ćemo preći preko manjih ispada vaših i uvešćemo vas u divno mjesto.”**¹⁰⁹

- Širenje selama i rukovanje među muslimanima također brišu grijeha. Od Huzejfe se prenosi da je Allahov poslanik, a.s., rekao: **“Kada se musliman rukuje sa svojim bratom muslimanom, sa njih spadaju grijesi kao što lišće pada sa drveta.”** (Bilježi ga Bezzar, a Albani ga smatra vjerodostojnim)

- Od tolerantnosti islama je i to što sve što čovjeka zadesi od bolesti, iskušenja i tuge, Allah će mu zbog toga oprostiti grijeha i umanjiti loša djela. Od Ebu Seida El-Hudrija, r.a., se prenosi da je Allahov poslanik, a.s., rekao: **“Neće vjernika zadesiti ni teškoća, ni bolest,**

¹⁰⁹ An-Nisa' 31.

niti zabrinutost, niti tuga, niti bilo kakva nedaća, ni žalost, osim da mu time Allah ne izbriše nešto od njegovih grijeha.” (Muslim)

Također, Allahov poslanik, a.s., kaže: “Vjernika neće zadesiti nikakva nevolja, pa čak ni ubod trna, a da mu Allah zbog toga neće upisati dobro ili izbrisati loše djelo.” (Muttefekun alejhi)

- Čistoća i higijena u islamu također brišu grijehe. Od Ebu Seida El-Hudrija se prenosi da je Allahov poslanik a.s., rekao: “**Zar nećete da vam ukažem na ono zbog čega će vam Allah poništiti grijehe i uvećati dobra djela? Ashabi rekoše – Hoćemo, Allahov poslaniče. Zatim Allahov poslanik, a.s., reče: “Upotpunite abdest kada vam je teško i iščekujte namaz za namazom. Niko od vas neće izaći iz svoje kuće, klanjati za imamom, zatim sjesti i čekati sljedeći namaz, a da melec neće reći – Allahu oprosti mu, Allahu smiluj mu se.” (Bilježe ga Ibn Madže, Ibn Huzejme, Ibn Hibban u svom Sahihu, Darimi u svom Musnedu, a Albani ga smatra vjerodostojnim)**

- Od tolerantnosti islama je i to što je lahko djelo spominjanja i sjećanja na Allaha ravno udjeljivanju imetka na Allahovom putu u različite svrhe. **Ebu Hurejre kazuje da su se siromasi požalili Allahovom poslaniku, a.s., kazavši: 'Bogataši nas pretekoše u visokim deredžama i vječnim uživanjima.' Muhammed, a.s., ih upita: 'Kako to?' Rekoše: 'Klanjaju kao i mi, poste kao i mi, ali oni imaju prednost u imetku pomoću kojeg obavljaju hadždž i umru, bore se i udjeljuju. Muhammed, a.s., reče: 'Hoćete li da vas podučim nečemu čime ćete stići one koji su vas prestigli, još više prestići one koji su iza vas i niko neće biti bolji od vas, osim onoga ko uradi isto što i vi?' Rekoše: 'Hoćemo, Allahov poslaniče!' On im reče: 'Poslije svakog namaza proučite 33 puta subhanallāh, 33 puta elhamdulillāh i 33 puta Allāhu ekber. Razišli smo se i neki su rekli da treba po 33 puta reći subhanalla i elhamdu lillah, a Allahu ekber 34 puta pa sam ponovo pitao Allahovog poslanika, a.s., i rekao mi je – Reci po 33 puta.” (Muslim)**

- Mnoštvo dobrih djela briše loša djela. Prenosi Muaz ibn Džebel, radijallahu anhu, da je od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, tražio da mu oporuči nešto (da ga posavjetuje), pa je Allahov poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Boj se Allaha gdje god bio, poslije lošeg djela uradi dobro djelo, čime ćeš ga izbrisati i lijepo postupaj prema ljudima!” (Ahmed)

- Od tolerantnosti islama je i to što neka djela ibadeta brišu i poništavaju kaznu za počinjene manje grijeha. Dokaz za to je hadis od Ebu Umame, r.a., u kojem se prenosi da je došao neki čovjek Allahovom poslaniku, a.s. i rekao: “O Allahov poslaniče, zaslužujem kaznu pa me kazni!!! Poslanik, a.s., reče – Jesi li uzeo abdest prije nego si mi došao? Ovaj čovjek reče – Jesam. Jesi li klanjao sa nama kada smo mi klanjali – upita Allahov poslanik a.s. Čovjek odgovori – Da. Poslanik, a.s., na to reče – Idi, doista ti je Allah već oprostio.” (Muttefekun alejhi) Naravno, u hadisu nije riječ o kaznama za blud, pijenje alkohola i slično jer one se ne ukidaju i ne brišu namazom i nije dozvoljeno imamu da ih ostavi.

TOLERANTNOST ISLAMA I OTKUP ZA GRIJEHE

Od tolerantnosti islama je i to što je propisan otkup kada se prekrše neke zabrane u odnosu prema Allahu ili prema ljudima. Taj otkup je razlog oprosta počinjenog grijeha i on anulira grižu savjesti kod muslimana nakon što izvrši otkup za grijeh, da ne bi zbog tog grijeha živio u uznemirenosti i brizi. U nastavku ćemo navesti neke od aspekata tolerantnosti i fleksibilnosti na ovom polju:

- U slučaju nenamjernog ubistva propisan je otkup kako nam je pojasnio naš uzvišeni Gospodar: **“Nezamislivo je da vjernik ubije vjernika, to se može dogoditi samo – nehotice. Onaj ko ubije vjernika nehotice – mora osloboditi ropstva jednog roba-vjernika i predati krvarinu porodici njegovoj; oslobođen je krvarine jedino ako oni oproste. Ako on pripada narodu koji vam je neprijatelj, a sam je vjernik, mora osloboditi ropstva jednog roba-vjernika; a ako pripada narodu s kojim ste u savezu, mora dati krvarinu porodici njegovoj i osloboditi ropstva jednog roba-vjernika. Ne nađe li, mora uzastopce postiti dva mjeseca da bi Allah primio pokajanje – a Allah sve zna i mudar je.”**¹¹⁰

- U slučaju zihara – kada se čovjek zavjetuje da neće prilaziti svojoj ženi kao što ne prilazi majci – propisan je otkup kako nam je pojasnio Uzvišeni Allah: **“Oni koji ženama svojim reknu da im nisu dopuštene, kao što im nisu dopuštene majke njihove, a onda odluče da s njima nastave živjeti, dužni su, prije nego što jedno drugo dodirnu, da jednog roba ropstva oslobode. To vam se naređuje – a Allah dobro zna ono što vi radite.”**¹¹¹

- Za kršenje zakletve je također propisan otkup kako nam je pojasnio Uzvišeni: **“Allah vas neće kazniti ako se zakunete nenamjerno, ali će vas kazniti ako se zakunete namjerno. Otkup za prekršenu**

¹¹⁰ An-Nisa' 92.

¹¹¹ Al-Mudžadila 3.

zakletvu je: da deset siromaha običnom hranom kojom hranite čeljad svoju nahranite, ili da ih odjenete, ili da roba ropstva oslobodite. A onaj ko ne bude mogao – neka tri dana posti. Tako se za zakletve vaše otkupljujte kada se zakunete; a o zakletvama svojim brinite se! Eto, tako vam Allah objašnjava propise Svoje da biste bili zahvalni.”¹¹²

- Od tolerantnosti islama na polju otkupa za grijeh je i to što otkup prestaje biti obavezan u slučaju nemoći da se on izvrši bilo finansijski ili tjelesno. Najbolji dokaz za to je priča o ashabu koji je došao Poslaniku, a.s., i rekao mu: - **Allahov Poslaniče, ja sam propao! “Šta ti je?”, upitao je on. - Spolno sam općio sa svojom ženom, a postio sam - odgovorio je. “Imaš li roba da ga oslobodiš?”, upitao je Allahov Poslanik, s.a.v.s. - Nemam - odgovorio je. “ A jesi li u mogućnosti postiti dva uzastopna mjeseca?”, pitao je dalje (Vjerovjesnik, s.a.v.s.). - Nisam - odgovorio je ovaj. “Da li si u mogućnosti nahraniti šezdeset siromaha?” - Nisam - odgovorio je. Potom se Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zadržao - kaže Ebu Hurejre - i dok smo mi još bili tu, Vjerovjesnik je došao sa posudom hurmi i upitao za onog čovjeka gdje je.- Ja sam - odazvao se ovaj. “Uzmi ih i podijeli na ime milostinje!”, reče mu Allahov vjerovjesnik, s.a.v.s. -Je li siromašnijem od mene, Allahov poslaniče? - upitao je on i nastavio: - Bogami, između dva njezina kamenjara (dva krša Medine) nema nikog siromašnijeg od mojih ukućana! Vjerovjesnik, s.a.v.s., se nasmija toliko da su mu se ukazali očnjaci, a zatim reče: “Nahrani njima svoje ukućane!”¹¹³**

¹¹² Al-Maidah 89.

¹¹³ Sahihul Buhari, 2. dio, str. 684, br. hadisa 1834.

TOLERANTNOST ISLAMA I TRAJNOST DOBRIH DJELA

Od tolerantnosti islama je i to što musliman može biti nagrađen i za djela koja ne čini i to tako što će drugima ukazati na činjenje nekog dobra. Kaže Allahov poslanik a.s.: **“Ko bude pozivao ka Uputi, imace istu nagradu kao i oni koji ga budu slijedili, a to neće ništa umanjiti njihove nagrade. A ko bude pozivao u zabludu imaće isti grijeh kao i oni koji ga budu slijedili, a to neće ništa umanjiti od njihovog grijeha.”**¹¹⁴

Ovo je ono što muslimana podstiče da svim silama nastoji popraviti svoje društvo činjenjem, podržavanjem i pozivanjem na dobro, a s druge strane borbom protiv nereda i upozoravanjem na njega, kao i neširenjem i nepromoviranjem istog u društvu kako bi imao što manje loših djela. Na ovaj način musliman popravlja sebe i društvo.

- Također, od širokogrudosti islama je i to što je lijep odgoj porodice i širenje znanja u ljudskom društvu nešto za šta će čovjek biti nagrađen još za svoga života, a ta dobra djela će trajati i nakon njegove smrti. Kaže poslanik a.s.: **“Kada čovjek umre, prestaju mu teći sevapi za djela izuzev u tri slučaja: trajne sadake, korisnog znanja ili dobrog djeteta koje mu uči dovu!”**¹¹⁵

¹¹⁴ Sahihu Muslim, 4. dio, str. 2060, br. hadisa 2674.

¹¹⁵ Sahihu Muslim, 3. dio, str. 1255, br. hadisa 1631.

TOLERANTNOST ISLAMA I ČOVJEKOVE STRASTI

Doista, od širokogrudosti islama, njegove fleksibilnosti, želje i ljubavi prema dobru za svoje sljedbenike je i to što se njihove navike i udovoljenje strastima, ako je to sa dobrom namjerom i ciljem (u skladu sa islamskim propisima), računaju kao dobra djela za koja će biti nagrađeni. U tom smislu navodimo sljedeće:

- Od tolerantnosti islama je to što kada musliman udovolji svojim prohtjevima na halal način, sa svojom ženom, s namjerom očuvanja svoje i njene čednosti i kako ne bi upali u ono što je zabranjeno, u tom slučaju udovoljavanje strastima je ibadet, dobro djelo za koje će biti nagrađen. **Od Ebu Zerra, radijallahu anhu, prenosi se da su mu neki poslanikovi, sallallahu alejhi ve sellem, drugovi rekli: "Allahov poslanice, odoše bogataši s nagradama: klanjaju kao što mi klanjamo, poste kao što mi postimo i daju milostinju od viška svog imetka." Allahov Poslanik reče: "Zar i vama Allah nije dao nešto s čime ćete sadaku udjeljivati!? Zaista je svaki tesbih sadaka, svaki tekbir i svaki tahmid su sadaka, svaki tehlil je sadaka; naređivanje dobra i odvrćanje od zla je sadaka; a i bračni odnos sa svojom ženom je sadaka." Ashabi upitaše: "Allahov Poslanice, zar i u zadovoljenju svojih strasti ima nagrade!?" "Šta mislite, kada bi neko od vas svoju strast upotrijebio u zabranjeno, zar za to ne bi zaslužio grijeh? Isto tako, ako je upotrijebi u dozvoljeno, imat će za to nagradu', odgovori Allahov poslanik, sallallahu alejhi ve sellem."**¹¹⁶

- Također, za navike koje su dozvoljene musliman će biti nagrađen ukoliko ih čini sa lijepom namjerom i svrhom. U tom smislu, ako musliman jede i pije s namjerom da sačuva i ojača svoje tijelo kako bi zarađivao ono što mu je dozvoljeno, kako bi zaradio opskrbu za svoju porodicu čime ga je i Allah obavezao, kako bi pomogao svojoj braći u bogobožnosti i obožavanju Allaha, sve je to ibadet za koji

¹¹⁶ Sahihu Muslim, 2.dio, str. 697, br. hadisa 1006.

će biti nagrađen. Rekao je Allahov poslanik a.s.: **“Kada čovjek potroši na svoju pordicu ono što je zaradio, računa mu se kao sadaka.”**¹¹⁷

Štaviše, svako djelo koje musliman učini sa lijepom namjerom i ciljem ubraja se u sadaku. Poslanik, a.s., je rekao: **“Svaki musliman dužan je dati sadaku.”** Rekli su: **‘A šta ako ne može?’** Rekao je: **‘Neka privređuje svojim rukama i tako koristi sebi i dijeli sadaku.’** A ako ne može ili ako to ne učini?, upitali su. **‘Neka pomogne onom koji je u velikoj potrebi’,** rekao je. **‘A ako ne učini?’**, upitali su. **‘Neka preporučuje dobro’,** odgovorio je. **‘A ako i to ne uradi’,** upitali su. **‘Neka se okani zla, jer je i to sadaka.’** (Buhari)

¹¹⁷ Sahihul-Buhari, 1. dio, str. 30, br. hadisa 55.

TOLERANTNOST ISLAMA U ODGOJU

Pravac i metod koji islam koristi u odgoju i podučavanju je pravac samilosti, dobrostivosti i blagosti, a nikako metod grdnje i obeshrabrenja. Allahov poslanik, a.s., kaže: **“Doista ja nisam poslat da proklinjem i da otežavam, već sam poslat da podučavam i olakšavam.”**¹¹⁸

- Od tolerantnosti islama na polju savjetovanja je metod Allahovog poslanika, a.s., koji se zasniva na ljubavi prema dobru, samilosti, blagosti i nježnosti u izlaganju. To je onaj metod i način kojeg je Allahov poslanik, a.s., primjenio u savjetovanju mladića koji je želio da počini blud pa je za to tražio dozvolu od Allahovog poslanika a.s.. Poslanik, a.s., mu je rekao: **“Da li bi volio da neko sa tvojom majkom čini blud? `Ne bih Allahov Poslaniče` - odgovori mladić. `A da li bi volio da neko sa tvojom sestrom počini blud?` - upita ga Allahov Poslanik. `Ne bih Allahov poslaniče`. `Ni drugi ljudi ne vole da se čini blud sa njihovim majkama, sestrama, tetkama` - reče mu Allahov poslanik a.s. Nakon toga stavi plemenitu ruku na mladićevu glavu i prouči mu dovu: `Gospodaru, oprosti mu njegove grijehе, očisti mu srce, sacuvaj mu njegov spolni organ (kako ne bi počinio blud).`” (Sahih, Es-Sahih 370, šejh Arnaut kaže da je lanac ovoga hadisa sahih)**

- Tolerantnost islama na polju podučavanja u primjeni metoda fleksibilnosti i lakhoće. Allahov poslanik, a.s., je trasirao stazu, pravac i metodu lakhoće i pojednostavljenosti onima nakon njega **kroz priču sa beduinom koji je ušao u džamiju i pomokrio se. Ashabi Allahovog poslanika, a.s., rekoše “Meh, Meh” (uzvik grdnje), a Allahov poslanik, a.s., tada reče: “Pustite ga, nemojte ga prekidati”, zatim je pozvao beduina i rekao mu – Ovo je džamija i ne služi za obavljanje nužde. Kako kaže Allahov poslanik, a.s. – Džamija služi za učenje Kur’na i spominjanje Allaha. Nakon toga je naredio da se prospe kofa vode na mjesto**

¹¹⁸ Sahihu Muslim, 2. dio, str. 1104, br. hadisa 1478.

gdje se pomokrio beduin kako bi se uklonila nečistoća. (Muttefekun alejhi)

Doista, poslanikova tolerantnost nije kaznila, niti grdila ovog mladića iako je želio počiniti grijeh koji se u islamu smatra velikim, niti je grdila ovog beduina, nezalicu koji se pomokrio u džamiji Allahovog poslanika, a.s., iako je džamija od najboljih i najvrijednijih mjesta. To samo pojašnjava pravac i metod po kojem treba postupati nakon njega, sallallahu alejhi ve sellem, kako bi olakšao način podučavanja, upućivanja i odgoja.

ZAKLJUČAK

Kroz druženje sa ovom knjigom biva ti potpuno jasno da islam teži i poziva ka tolerantnosti kroz dobročinstvo ljudima i poziv na lijepo ponašanje prema njima. Zar Allahov poslanik, a.s., nije rekao: **“Nipošto ne potcjenjuj ni jedno od dobrih djela, pa makar da sretnoš svoga brata nasmijanog lica.”** (Muslim)

Također, islam poziva ka tolerantnosti tako što poziva i zagovara da se ljudima želi dobro. Zar Allahov poslanik, a.s., nije rekao: **“Želi drugima ono što želiš sebi.”** (Tirmizi, Ibn Madže, Es-Sahih 72)

Musliman se ne smije miješati u tuđe stvari i poslove i mora ostaviti ono što ga se ne tiče, jer Allahov poslanik, a.s., je rekao: **“Od ljepote islama čovjeka je ostavljanje onoga što ga se ne tiče.”** (Bilježi ga Tirmizi i ocjenjuje ga kao hasen, a šejh Albani ga ocjenjuje vjerodostojnim u Miškah)

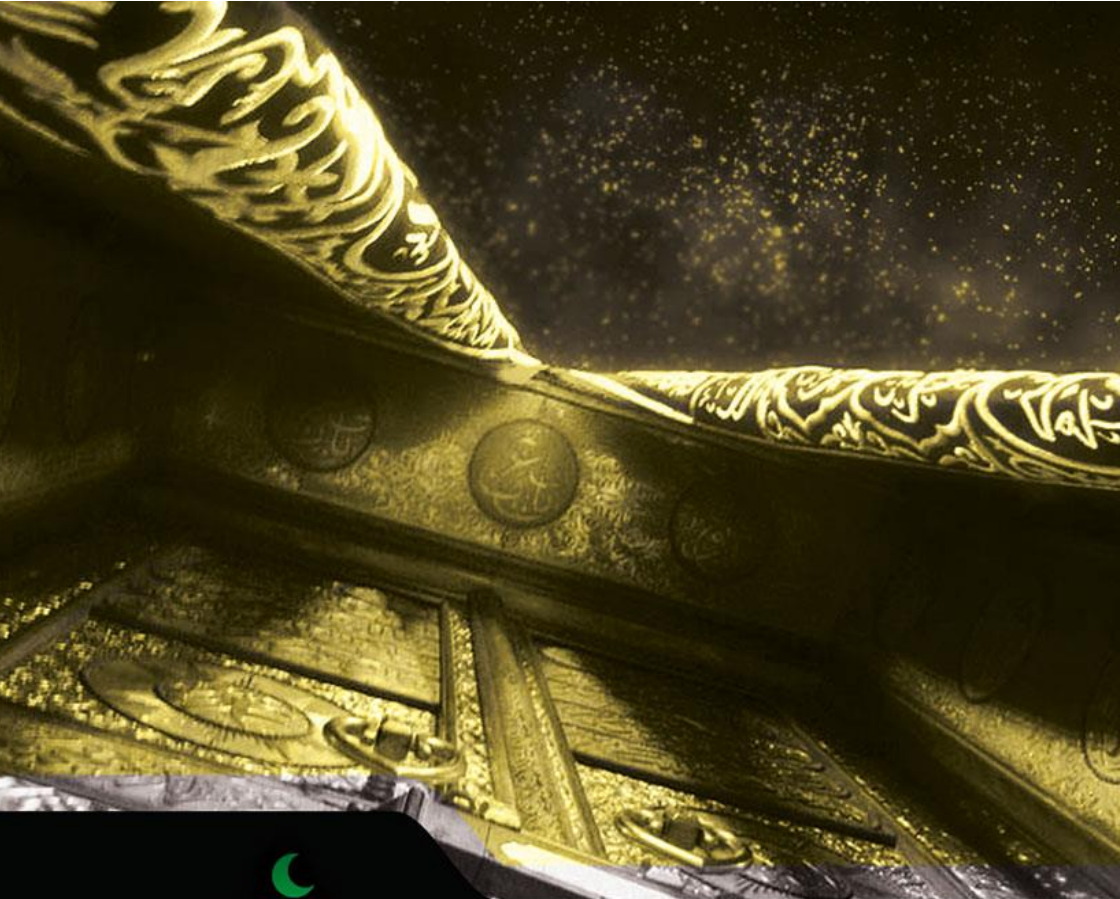
Islam poziva ka tome da čovjek bude od koristi ljudima i da unosi sreću i radost među njih. Poslanik, a.s., kaže: **“Najdraži ljudi Allahu su najkorisniji narodu (od kojih narod najviše koristi ima). Najdraže djelo Allahu jeste: ona radost i veselje koju uneseš u nekog muslimana, ili da mu otkloniš neku nedaću i brigu, ili da otkloniš od njega glad (tj. da ga nahraniš), ili da mu podmiriš neki njegov dug. Da budem tu sa svojim bratom koji je u potrebi i nedaći nekoj, draže mi je nego da provedem mjesec dana u i'tikafu u ovom mesdžidu (tj. Poslanikovo džamiji u Medini). Ko suzbije svoju ljutnju i strpi se u momentima ljutnje, Allah će mu prikriti njegove mahane. A ko sakrije i neutrališe svoj bijes onda kada je u mogućnosti da ga ispolji, Allah će mu ispuniti srce zadovoljstvom na Sudnjem danu. Ko bude sa svojim bratom u nedaći i potrebi dok je ne stabilizira (tj. otkloni i neutrališe), Allah će stabilizirati i ojačati njegova stopala na Dan kada će stopala nestati i propasti.”** (Albani ga je ocijenio vjerodostojnim u Sahihul-Džami')

Ovo nije govor čovjeka već je sve argumentovano šerijatsko-islamskim dokazima i tekstovima iz Kur'ana i Sunneta. Ovo je

metodologija i pravac ove vjere. Zar vjera, čiji je ovo put, nije najpreča da se slijedi i podržava, ili u najmanju ruku, da joj se ne suprotstavlja, već da joj se objezbeđuju putevi i načini kako bi ona napredovala i širila se? Zaista je srećan onaj ko pripada ovakvoj religiji pa uživa u ovoj tolerantnosti i jednostavnosti. Jedan od razloga pa neki nemuslimani bježe od islama je ono što vide u ponašanju ljudi koji se pripisuju islamu, a islam sa njihovim devijantnim i lošim ponašanjem nema ništa. Štaviše, takvi ljudi su daleko od islama. Nadam se da takvi sramotni postupci nekih muslimana neće biti barijera da spoznaš ispravnost ove veličanstvene vjere. Poziv ka što većoj spoznaji ispravnog islama je uvijek aktualan, ali pod uslovom da se informacije crpe iz provjerenih, pouzdanih i raznovrsnih izvora. Molim Allaha da ova knjiga bude od koristi i da služi svrsi i cilju zbog kojeg je napisana. Svoju naklonost upućujem svakom ko pročita ovu knjigu. Moja želja je da mir stigne u sve dijelove Zemlje i pozivam sve da spoznaju istinu. Ostajte u Allahovoj zaštiti.

WWW.ISLAMLAND.COM

ISLAMILAND

GROW GOODNESS BY YOUR HAND

EXPLORE ISLAM IN ALL LANGUAGES

WWW.ISLAMLAND.COM